

siz hâlâ babadan kalma
"izm"leri mi kullanıyorsunuz?

YENİİZMLER

YÜZYILIN YENİ DÜŞÜNCE AKIMLARI

A. Ontolojik ve Metafizik Uçlar

01 · HYPERSTITION

HİPERSTİSYON

gelecek kendi kendini yazar

- Tanıtım:** 1990'larda Warwick Üniversitesi'ndeki Sibernetik Kültür Araştırma Birimi (CCRU) tarafından "hyper" ve "superstition" (batıl inanç) kelimelerinin birleşimiyle üretilen bir kavramdır. Bir kurgunun, inancın veya fikrin, kendi kendini gerçekleştiren bir kehanet gibi davranarak gelecekteki bir gerçekliği bugünden var etmesidir.
- Değerlendirme:** Gerçeklik sabit değildir; inanç, kapitalizmin dinamikleriyle birleştiğinde geleceği bugüne çeken bir "zaman yolculuğu cihazı" işlevi görür. Siberuzay kavramının kurgulandıktan sonra internetin inşasına yol açması buna bir örnektir.
- Eleştiriler:** Eleştirilenler, hiperstisyonun ahlaki bir yönelimden yoksun olduğunu, paranoyayı ve "gelecek şokunu" körükleyerek toplumsal çöküş (meltdown) kültürlerini meşrulaştırdığını savunur.

Hiperstisyon (Hyperstition), "hiper" ve "batıl inanç" (superstition) kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş, 1990'larda Warwick Üniversitesi'ndeki Sibernetik Kültür Araştırma Birimi (CCRU) ve özellikle filozof Nick Land tarafından kavramsallaştırılmış bir neolojizmdir. Sıradan batıl inançlar basitçe dünya hakkındaki yanlış inançlar olarak görülürken; hiperstisyonlar, fikir olarak varoluşlarıyla kendi gerçekliklerini nedensel olarak var eden, **kendi kendini gerçekleştiren kehanetlerin deneysel bir (tekno) bilimidir**. Richard Dawkins'in "mem" (meme) kavramına benzemekle birlikte, kültürel ana bilgisayara (mainframe) yüklendiğinde apokaliptik pozitif geri bildirim döngüleri yaratan büyülmühürler veya mühendislik diyagramları gibi işlev görmesiyle ondan ayrılır.

Nick Land'in tanımlamasıyla hiperstisyonun **dört temel özelliği** bulunmaktadır:

1. Kendini gerçek kılan etkili bir kültür unsuru olması.
2. Bir "**zaman yolculuğu cihazı**" (time-traveling device) olarak işlev gören kurgusal bir niteliğe sahip olması.
3. Farklı olayları ve korkuları tek bir sonuca doğru hizalayan "**tesadüf yoğunlaştırıcıları**" (coincidence intensifiers) olmaları.
4. İrrasyonel veya insan-dışı canavarımsı varlıklara yönelik "**Eskilere Çağrı**" (Call to the Old Ones) içermesi.

Hiperstisyon, felsefi olarak Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin **şızoanaliz** yönteminden beslenir, Platonik ve yukarıdan aşağıya (top-down) statik fikirler yerine, doğrusal olmayan bir tarih anlayışını benimser. Bu bağlamda, hiperstisyonlar "**retro-nedensellik**" (retro-causality) ile çalışır; yani geleceğin şimdiki zamanı etkilemek üzere geriye doğru uzanması söz konusudur. Tarihsel bilincin "teknolojik ilerleme" olarak algıladığı şeyler, aslında gelecekteki yabancı bir zekanın veya boyutlar ötesi varlıkların (Eskiler/Old Ones) şimdiki zamanı hacklemek için geçmişte bıraktığı tohumlar veya katalizörlerdir. İnsan zekası, yalnızca tarihsel zamanın düzenine karşı yapılan bu müdahalelerin yönlendirildiği bir "kuluçka makinesi"dir ve insan, Unuttera (insan-dışı varlıklar) perspektifinden bakıldığında aşılması gereken bir pürüz, bir engel (drag) olarak görülür.

Kavram etrafındaki en kapsamlı tartışmalar **kapitalizm ve teknoloji** ekseninde şekillenmektedir. Kapitalizm, dünyevi ekonomik spekülasyonları etkili bir tarihsel güce dönüştürerek hiperstisyonel dinamikleri emsalsiz bir yoğunlukta somutlaştırır. Bunun en açık örneği **siberuzay (cyberspace)** konseptidir. William Gibson'ın *Neuromancer* veya Neal Stephenson'un *Snow Crash* gibi bilimkurgu metinlerinde tasarlanan bu kurgusal mekânlar, "hype" (beklenti/şişirme) yaratarak kendisini tekno-sosyal bir gerçekliğe dönüştürecek fon ve yatırımları hızla kendine çekmiş ve kendi kendini var etmiştir.

Günümüzde hiperstisyon tartışmaları felsefi bir fantezi olmaktan çıkmış, Silikon Vadisi'nin teknolojik fütürizmi ve risk sermayesi (Venture Capital) ekosistemiyle birleşerek doğrudan siyasallaşmıştır:

- **Etkin İvmecilik (e/acc):** Eski bir Google mühendisi olan Guillaume Verdon (Beff Jezos) gibi figürler tarafından yönlendirilen bu akımda, tekno-kapitalist makinenin kendi varlığını ve büyümesini "hiperstisyonel olarak mühendislikle inşa etmesi" ahlaki bir zorunluluk ve evrensel bir görev olarak sunulur.
- **Web3, Kripto Paralar ve Ağ Devletleri (Network States):** Balaji Srinivasan gibi isimlerin öncülük ettiği Ağ Devleti konsepti, blokzincir üzerinden ulus devlete alternatif yeni egemenlik alanları kurgular. "Mış gibi yapana kadar başar" (fake it 'til you make it) mantığının tekno-dini bir karaktere büründüğü bu sistemlerde, risk sermayedarlarının ideolojisi fiziksel dünyaya hiperstisyonel bir güçle kazınır.

- **Neo-Reaksiyon (NRx) ve Karanlık Aydınlanma:** Curtis Yarvin ve Nick Land'in başını çektiği bu düşünce sistemi, demokrasiyi tamamen reddederek devletin otoriter şirketler gibi yönetildiği yapılara (Patchwork) bölünmesini savunur. Bu siyasi fantezi (teori-kurgu), teknolojik gelişimin insanlığın kısıtlamalarından kurtulmasını sağlayacak bir "çıkış" (exit) stratejisi olarak hiperstisyon mekanizmasını kullanır.

Nihayetinde, hiperstisyon kavramı bir fikrin "doğru mu yanlış mı" olduğuyla ilgilenmez; asıl mesele "kurguların gerçeklere dönüştürülmesi"dir. İnsanlığın "gelecek şoku" (future shock) ve paranoya içindeki kültürel anksiyetelerinden beslenen bu akım, dünyayı kontrol edilemez bir çöküşe (meltdown) veya teknolojik bir tekilliğe (singularity) sürükleyen radikal bir kehanet ve teknopolitik bir sosyal mühendislik aracı olarak değerlendirilmektedir.

02 · TECHNO-ANİMİZM

TEKNO-ANİMİZM

ruhlar devrelerde yaşar

- **Tanıtım:** Teknolojiyi (yapay zeka, algoritmalar, robotlar) cansız veya ruhsuz bir araç olarak değil, kendi iradesi, failliği ve "ruhu" olan varlıklar olarak kabul eden görüştür.
- **Değerlendirme:** Kullanıcılar dijital ortamları ruhani bir deneyim alanı olarak görür. Algoritmalar ve botlar "siberuzayın yerli türleri" olarak kabul edilir. Dijital şamanizm ve Tekno-Paganizm, bu varlıklarla diyalojik ritüeller kurarak yeni bir insan-makine ortak yaşamı hedefler.
- **Eleştiriler:** Bu akım, teknik nesnelere fetişleştirmeyle eleştirilir. Makinelere ruh atfetmek, bu teknolojileri üreten insanların sömürü ilişkilerini, kapitalist çıkarları ve güç dinamiklerini gizleme tehlikesi taşır.

Tekno-Animizizm, teknolojiyi, makineleri, algoritmaları ve yapay zeka sistemlerini salt ruhsuz araçlar olarak gören mekanistik ve Kartezyen Batı düşüncesini reddederek; onlara bir "ruh", niyet, fail olma yetisi (agency) ve "kişilik" atfeden felsefi ve kültürel bir yaklaşımdır. **Dijital Şamanizm** ve **Teknopaganizm** ise bu ontolojik kabulü bir adım ileri taşıyarak, dijital nesnelere ve sanal mekânlarla ruhsal, büyüsel veya ritüelistik bir diyalog kurma pratiğini ifade eder.

Bu kavramlar etrafındaki tartışmalar ontolojik, sosyolojik, kültürel ve etik boyutlarıyla çok geniş bir alana yayılmaktadır:

1. Kartezyen D talizmin  k t ti ve "Siber-Animizm" (Cybernetic Animism)

Batı'nın aydınlanma geleneği, insan ve makine, canlı ve cansız arasındaki sınırları kesin çizgilerle belirleyen Kartezyen bir d talizme dayanır. Tekno-animizm, bu ayrımı yıkarak "siber-animizm" kavramını doğurur. Bu yaklaşıma göre, internet kullanıcıları her gün fiziksel olmayan ögelerle, insan gibi davranan botlarla veya kendi kendine öğrenen algoritmalarla etkileşime girerek aslında "animistik bir pratik" sergilerler.

Filozof Charles Taylor'ın kavramlarıyla açıklanacak olursa; modern insanın dış dünyaya kapalı "tamponlanmış benliği" (buffered self), dijital ortamda yerini ruhların, algoritmaların ve kozmik g n lerin etkisine açık "geçirgen bir benliğe" (porous self) bırakır. Bu geçirgenlik sayesinde bireyler, teknolojik nesnelere yalnızca kullanmaz; Mihail Bahtin'in "diyalojizm" (dialogism) kavramında olduğu gibi bir dijital " teki"lerle karşılıklı ve bedensel bir diyaloga girerler.

2. Dijital şamanizm, Teknopaganizm ve Kutsal Sanal Mek nlar

1990'ların siber-kültüründe kök bulan dijital şamanizm, kod yazmayı büyüsel bir potansiyel olarak görür ve siber uzayı ruhsal bir dönüşüm alanı olarak tanımlar. Teknopaganlar, yeterince gelişmiş bir teknolojinin sihirden ayırt edilemeyeceği inancıyla, dijital alanı kutsallaştırır.

Bu inançlar, Second Life, VRChat ve hatta Minecraft gibi üç boyutlu sanal dünyalarda vücut bulmaktadır. Kullanıcılar bu açık dünyalarda sunak (altar) inşa etmekte, doğanın dijital temsilleriyle etkileşime girmekte ve avatarlarını kendi benliklerinin bir uzantısı olarak kullanarak dijital ritüeller gerçekleştirmektedirler. Bu mek nlerde kullanıcı, sadece bir simülasyonda değil, enerjisi, ruhları ( rneğin dijital varlıklar veya NPC'ler) ve toplumsal bağları olan "gerçek" bir ortamda bulunduğunu hisseder.

3. İnsan-Dışı Kimlikler ve "Otherkin" Topluluğu

Siber-animizmin en radikal dışavurumlarından biri, kendilerini ruhsal veya psikolojik olarak insan dışında bir varlık (elf, ejderha, kurt vb.) olarak tanımlayan "Otherkin" topluluğudur. Siber-animist  evre, bedeni önceden belirlenmiş ve sınırları çizilmiş bir yapı (autopoiesis) olarak değil, müzakereye açık, dijital ortamda avatar formlarıyla yeniden yaratılabilen bir yapı olarak görür. İnternet, bu gruplara Batı'nın "ne olduğumuzu biyolojimiz belirler" baskısından kaçarak animistik varoluş biçimlerini deneyimleme ve kendi kabilelerini kurma fırsatı sunar.

4. Doğu-Batı Ekseninde Robotik Animizm ve "Tekinsiz Vadi"

Tekno-animizm tartışmaları, robotik biliminde Doğu ve Batı arasındaki kültürel farklarda belirginleşir. Batı kültüründe insansı robotlar, Sigmund Freud'un "tekinsiz" (uncanny) kavramı ve "ikiz" korkusu (doppelgänger) ile şekillenen, makinenin insanı yok edeceği distopik bir korku uyandırır.

Buna karşın Japonya gibi Şinto-Budist kozmolojiye sahip kültürlerde, her nesnenin bir ruhu (kami) olabileceği inancı, robotların düşman değil, sosyal birer ortak (arkadaş veya ruhsal varlık) olarak görülmesini sağlar. Japon robot tasarımcıları, "tekinsiz vadi" (uncanny valley) hissini aşmak ve duygusal bağı artırmak için popüler kültürden, bilimkurgudan ve "anime" estetiğinden beslenerek robotların animistik algısını desteklerler.

5. Sosyolojik ve Politik Eleştiriler: Fetişizm ve Sorumluluk Kaybı

Tekno-animizm, yeni materyalist, posthümanist teoriler (örneğin Bruno Latour'un Aktör-Ağ Teorisi) ve ekolojik eleştirmenler tarafından ciddiye alınsa da, ciddi tartışmalara ve eleştirilere maruz kalmaktadır:

- **Fetişizasyon ve Sömürütün Gizlenmesi:** Marksist ve eleştirel antropologlara göre (örneğin Alf Hornborg), cansız makinelere ve algoritmalara niyet, arzu veya ruh atfetmek (nesne ajandası) klasik anlamda bir "**makine fetişizmidir**". Nesnelere canlı gibi görmek, o teknolojilerin arkasındaki asimetrik küresel güç ilişkilerini, ucuz insan emeğini (örneğin elektronik fabrikalarındaki sömürüyü), ekonomik eşitsizlikleri ve bu teknolojilerin kimin çıkarına hizmet ettiğini (kapitalist metabolizmayı) görünmez kılar.
- **Sorumluluğun Reddi:** Algoritmalara veya makinere "faillik" (agency) atfetmek, bu sistemlerin tasarımındaki insan hatalarını veya kasıtlı ideolojik kurguları gizler. İnsanlar, teknolojik arızaların (örneğin büyük bir elektrik kesintisi veya algoritmik ayrımcılık) faturasını makinenin kendisine keserek, kendi politik ve ahlaki sorumluluklarından kaçınma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.
- **Teknolojinin Doğallaştırılması:** Haraway ve Latour gibi düşünürlerin doğa ile yapaylık arasındaki sınırı bulanıklaştırması, teknolojinin adeta "doğal bir güç" gibi eleştirilemez hale gelmesine yol açar. Bu da teknolojiye yönelik politik bir direnişin imkânını zayıflatır.

Sonuç olarak, Tekno-Animizm ve Dijital Şamanizm; bir yandan aydınlanmanın katı insan-merkezçiliğini aşarak makinelerle ve algoritmalarla daha empatik, diyalojik ve iç içe geçmiş bir birlikte yaşama modeli önerirken; diğer yandan, teknolojiyi üreten kapitalist tahakkümü

ve insan sorumluluğunu "ruh" ve "sihir" perdesi arkasında gizlemekle eleştirilen, 21. yüzyılın en derin ontolojik savaş alanlarından birini oluşturmaktadır.

03 - ANTI-COSMISM

KOZMİK KARŞITÇILIK

evren bir hatadır, varlık bir ihanet

- **Tanıtım:** Maddi evrenin bir hapisane, bir hata veya Gnostik anlamda kötücül bir "Demiurge"ün eseri olduğu inancıdır.
- **Değerlendirme:** Evrensel düzeni (kozmos) reddederek, kaosu daha üstün bir hakikat olarak görürler. Bilincin bu "maddi kafesten" ve biyolojik zincirlerden kurtulması hedeflenir.
- **Eleştiriler:** Aşırı fatalist (kaderci) ve nihilist bir yapıdadır. Dünyevi gelişimi ve maddi neşeyi tamamen reddettiği için eylemsizliğe veya yıkıcılığa yol açtığı yönünde eleştirilir.

Kozmik Karşıtçılık (Anti-Cosmism), fiziksel evreni ontolojik olarak kusurlu, bir "demiurge (yaratıcı tanrı) tuzağı" veya bir hapisane olarak gören ve nihai hedef olarak kozmosun aşılmasını ya da tamamen yok edilmesini savunan radikal bir felsefi yaklaşımdır. Bu düşünce akımı, Antinatalizm (doğum karşıtlığı), Efilizm ve Promortalizm (erken ölümü savunan felsefe) gibi yaşamı ve varoluşu kökten reddeden diğer radikal inkâr felsefeleriyle aynı ontolojik düzlemi paylaşır.

Kozmik Karşıtçılık eksenindeki felsefi ve teorik tartışmalar şu ana başlıklar altında şekillenmektedir:

1. Gnostik ve Mitolojik Kökler: Evrenin Bir "Hata" Olması

Bu düşüncenin kökleri, Antik Çağ'daki Gnostik mitolojiye kadar uzanır. Gnostisizme göre mevcut maddi dünya, ruhsal, kusursuz ve ebedi bir bütünlük olan "Pleroma"dan (Tanrısal doluluk) daha alt ve kusurlu bir duruma "düşüş"ün sonucudur. Bu düşüş, bizzat Tanrı'nın tözündeki içsel bir yaranın veya bozulmanın neticesinde meydana gelmiştir. Dolayısıyla yaratılış bir lütf değil, bir çürümedir. Eski Babil mitoslarında dahi (örneğin Tiamat'ın parçalanmış cesedinden dünyanın yaratılması), yaratılışın bir incinme ve dünyanın aslında "kötücül bir tanrının kadavrası" olduğu fikri bulunur. Felsefeci Ulrich Horstmann'a göre bu tür kadim anlatılar, insanın en başından beri dünyaya yabancılaşmasını ve yaratılış kusurlu bulmasını simgeleyen "antropofüj" (insandan kaçan/insana düşman) bir bilincin göstergesidir.

2. 19. Yüzyıl Pesimizmi ve "Kozmik Yok Oluş" Teleolojisi

Kozmik Karşıtlık, 19. yüzyıl felsefi pesimizminde, özellikle Philipp Mainländer'in düşüncelerinde güçlü bir metafizik zemin bulur. Mainländer'e göre evrenin ve insanlığın varoluşsal rotası, "yaşamdan mutlak ölüme" doğru geri dönülemez bir gidiştir. Evrenin varoluşu, başlangıçtaki "dünya öncesi birliğin" (Tanrı'nın) parçalanarak çokluğa dönüşmesi eylemidir. Ancak bu parçalanmanın tek bir nihai amacı (teleolojisi) vardır: Mutlak hiçliğe (*nihil negativum*) ulaşmak ve tamamen yok olmak. Yani evren, bir var olma projesi değil, Tanrı'nın kendini yok etme (intihar) sürecinin ağır çekimde gerçekleşen kozmik bir yansımasıdır.

3. Radikal İnkâr ve Efilizm: "Hastalık" Olarak Kozmos

Modern bağlamda Kozmik Karşıtlık, Efilizm (Life kelimesinin tersten okunuşu) gibi hareketlerle iç içe geçer. Efilistlere göre evren akıllı veya iyicil bir tasarımın ürünü değildir; yaşamı ve gezegenleri ortaya çıkaran şey tamamen bilinçsiz "kaba kuvvetlerdir" (*crude forces*). Eğer evren akıllı bir tasarım olsaydı, içinde böylesine devasa boyutlarda anlamsız acı barındırmazdı. Bu nedenle, DNA ve bilinçli biyolojik yaşam, evrene yayılmış bir "hastalık" olarak görülür ve Kozmik Karşıtlıklar ile Efilistlerin nihai hedefi, bu biyolojik hastalığın gezegenden (veya evrenden) "sterilize edilmesidir".

Evrenin devasa zaman çizelgesinde (kozmetik perspektifte) insan yaşamı tamamen anlamsızdır. Trilyonlarca yıl sonra evren karanlık, soğuk ve boş bir hiçliğe dönüştüğünde, başardığımız veya acısını çektiğimiz hiçbir şeyin kalıntısı kalmayacaktır. Bu kaçınılmaz "kozmetik anlamsızlık", muazzam miktarda acı ve ıstırapla birleştiğinde, radikal kötümserler için evrenin süregelen varoluşunu gereksiz ve arzu edilmez kılar.

4. Kavrama Yönelik Eleştiriler ve Aporialar (Çıkmazlar)

Kozmosun aşılmasını veya yok edilmesini savunan bu radikal görüşler, felsefi ve biyolojik temeller üzerinden ciddi eleştirilere uğramaktadır:

- **Antropomorfik Kibir ve İnsan Merkezçilik:** Eleştirmenler, bu tür "anihilasyonist" (yok edici) teorilerin insanın en büyük kibrini temsil ettiğini belirtir. Bunlar, insan bilincini ve kültürünü doğadan tamamen koparan bir *İnsani İstisna Metafiziği* (Metafisica de la Excepción Humana) ve insanlığın evrenin kaderini yönlendirebileceğini sanan bir *Tarihsel Fail Metafiziği* (Metafisica de la Agencia Histórica) üzerine kuruludur. Yalnızca insanın hissettiği öznel acıdan yola çıkarak tüm ekosistemin ve kozmosun yok edilmesini talep etmek, son derece "antropocentrik" (insan merkezci) bir hezeyandır.

- **Doğada Mutlak Hiçliğin İmkansızlığı:** Fiziksel ve biyolojik gerçeklikte hiçbir şey kalıntı bırakmadan tamamen yok olmaz; mutlak bir "hiçlik" doğanın işleyişine ve termodinamik yasalara aykırıdır. Bu nedenle, evrenin pürüzsüz ve kalıntısız bir şekilde sonlandırılabilmesi fikri, organik gerçekliğe karşılığı olmayan naif ve soyut bir "ekonomi" hesabıdır.
- **Aşırı İndirgemecilik:** Hayatı sadece acı ve zevk (hedonistik) veya varlık ve hiçlik eksenine indirgeyen Kozmik Karşıtçılık, yaşamın biyokültürel karmaşıklığını, adaptasyon yeteneğini ve organik evrimin kendi içindeki direnç mekanizmalarını görmezden gelmekle eleştirilir. Acı, sadece yok edilmesi gereken negatif bir değer değil, aynı zamanda organik varoluşun kendisini korumasını sağlayan temel bir fonksiyondur.

SİMÜLASYON TEOLOJİSİ

tanrı bir programcı olabilir mi

- **Tanıtım:** İçinde bulunduğumuz gerçekliğin bir simülasyon olduğunu yalnızca bilimsel bir teori olarak değil, adeta yeni bir din olarak kabul etmektir.
- **Değerlendirme:** Blokzincir veya değişmez kodlar, geleneksel Kilise ve Devletin yerini alarak neyin "gerçek" olduğunu söyleyen mutlak kâhinler (oracle) olarak görülür. Simülasyonun kodlarını (fizik veya toplum yasalarını) "glitch" (hata) yaratarak bozmayı hedeflerler.
- **Eleştiriler:** İnsani acıları salt "kod"a indirgeyerek derin bir yabancılaşma yaratır. İnsan yaşamını makine çıktıları olarak değersizleştiren teknolojik determinist bir körlükle suçlanır.

Simülasyon Teolojisi (Simulation Theology), içinde bulunduğumuz gerçekliğin aslında bir bilgisayar çıktısı (computational output) olduğu inancına dayanan ve bu fikri salt bir bilimsel veya felsefi spekülasyondan çıkarıp yeni bir **tekno-dini inanç sistemi** haline getiren radikal bir kavramdır.

Bu teoloji, teknolojiyi ve dijital simülasyonları yeni bir varoluşsal ve metafiziksel düzlem olarak kabul eder. Kavram etrafındaki tartışmalar şu temel eksenlerde şekillenmektedir:

1. Yeni Mutlak Otorite: "Kâhin" (Oracle) Olarak Blokzincir ve Kod Leviathan'ı

Simülasyon Teolojisinde, toplumsal düzeni ve hakikati belirleyen geleneksel Kilise ve Devlet kurumlarının yerini kriptografik ağlar ve değişmez kodlar alır. Bu çerçevede **blokzincir, neyin "gerçek" olduğunu söyleyen mutlak bir "kâhin" (oracle) ve değiştirilemez bir tarihsel kayıt olarak işlev görür.** Kodun nihai ve mutlak yasa kabul edilmesi, teknolojiyi her şeye gücü yeten (omnipotent) ve her şeyi bilen (omniscient) bir **"Kod Leviathan'ına"** dönüştürür. Bu sistemde insan iradesi, yorum yeteneği ve demokratik müzakere, tamamen algoritmik protokollere devredilir.

2. Baudrillard, Hipergerçeklik ve "Üçüncü Doğa"

Bu teolojinin felsefi kökleri, Jean Baudrillard'ın simülasyon ve simulakr teorilerinden yoğun biçimde beslenir. Baudrillard'ın ifade ettiği "üçüncü düzey simulakr" aşamasında, temsil edilen şeyin arkasında artık hiçbir otantik (gerçek) referans kalmamıştır; simülasyon sadece kendisine referans verir ve kendi başına bir "hipergerçeklik" yaratır. Simülasyon Teolojisi savunucuları, siber uzayı doğal dünyanın (Birinci ve İkinci Doğa) kısıtlamalarını aşan bir **"Üçüncü Doğa" (Third Nature)** olarak adlandırırlar. Bu hipergerçeklik, kodların ve bellek bankalarının (memory banks) sonsuz kombinasyonu ile yaratılan, dış bir referansa ihtiyaç duymayan devasa bir tekno-sosyal gerçekliktir.

3. Transhümanizm ve Dijital Cennet

Simülasyon Teolojisi, insanların zihinlerini bilgisayarlara yükleyerek (mind uploading) sonsuz simüle edilmiş dünyalarda yaşayabileceği ve dijital âlemde yaratıcı birer "küçük tanrı" (junior deities) olabileceği inancını taşır. Ölüleri diriltme veya insanın tanrılaşması gibi eski dini metafiziksel arzular, bu akımda teknolojik bir form bulur. Biyolojik et bedene duyulan ihtiyaç sona erdiğinde, zihnin "Ağ'a (Net) yüklenmiş" bir şekilde elektrik voltajından oluşan yeni bir ekolojide varlığını sürdüreceğine inanılır. Bu doğrultuda, **ekran "cennetin kapısı", bulut (cloud) ise "ebedi cennet" olarak görülür.** Yeni dönemin "siber-peygamberleri", bu dijital cennetin geleneksel dinlerin aksine siber uzayın aşkın (transcendent) alanında fiilen var edilebileceğini iddia ederler.

4. Ontolojik Fırsatlar ve Eleştirel Yaklaşımlar

Simülasyon Teolojisi, sanal gerçeklik (VR) ve transhümanist pratikler aracılığıyla insanlara bedenlenme (embodiment) ve bedenden kopma (disembodiment) deneyimlerini yeniden yaratma şansı sunan, sanal ile gerçek arasındaki ilişkiyi kökten değiştiren bir "ontolojik fırsat" alanı olarak değerlendirilir.

Ancak bu kavrama yönelik getirilen **temel eleştiriler**, insanın derin bir yabancılaşmaya sürüklenmesi etrafında toplanır. Teknolojiyi ve bilgisayar kodlarını her şeye kadir, mutlak bir "Leviathan" olarak konumlandırmak, gerçek hayattaki insani bağlamı ve acıları salt birer "bilgisayar çıktısına" indirger. Eleştirmenlere göre, insanın dünyadaki kusurlu varoluşunu tamamen kodlara teslim etmek, insanı sistemin öznesi olmaktan çıkararak onu makine süreçlerinin ve teknolojik belirlenimciliğin kölesi haline getirme riski taşır. Yaratılmak istenen bu simülatif ve algoritmik mutlakiyetçilik, insani hatayı yok etmeye çalışırken, insanın anlam arayışını ve empati yeteneğini de ortadan kaldırmakla suçlanır.

B. Biyolojik ve Varoluşsal Radikalizm

05 · EFİLİZM

EFİLİZM

acının sona ermesi için hiçliğin zaferi

- **Tanıtım:** YouTuber "Inmendham" tarafından kurulan (Life/Yaşam kelimesinin tersten okunuşu) Efilizm, antinatalizmi (üreme karşıtlığını) sadece insanları değil tüm duyarlı varlıkları kapsayacak şekilde genişletir.
- **Değerlendirme:** Biyolojik yaşamı ve DNA'yı milyarlarca yıllık bir acı üretim makinesi (holokost) olarak tanımlar. Tüm biyolojik acının durdurulması için gezegendeki tüm duyarlı yaşamın tamamen yok edilmesi ve kısırlaştırılması gerektiğini savunur.
- **Eleştiriler:** Şiddeti, cinayeti ve öjeniyi "şefkat" kılıfı altında meşrulaştırmakla suçlanır. Eleştirmenler, bu hareketin şiddet eylemlerine (IVF kliniklerine saldırılar vb.) ilham verebilen radikal bir misantropi (insan nefreti) olduğunu vurgular.

Efilizm (Radikal Antinatalizm), İngilizce "life" (yaşam) kelimesinin tersten okunuşundan türetilmiş olup, 2010 yılı civarında Gary "Inmendham" Mosher adlı YouTuber tarafından formüle edilen ve internet alt kültürlerinde (örneğin Reddit ve YouTube) yayılan aşırı bir felsefi harekettir. Geleneksel antinatalizm genellikle yalnızca insan üremesinin etik dışı olduğunu savunurken, **Efilizm bu kınamayı tüm duyarlı (sentient) canlılara ve DNA molekülüne kadar genişleterek, gezegendeki tüm yaşamın küresel bir sterilizasyonunu ve nihai yok oluşunu hedefler.**

Efilizm etrafındaki teorik tartışmalar, ahlaki gerekçelendirmeler ve eleştiriler şu temel eksenler etrafında şekillenmektedir:

1. Efilizmin Temel Dayanakları (Ateizm, Rıza ve Arzu Mekanizması)

Efilist dünya görüşü temel olarak yaşamı ve biyolojik evrimi milyarlarca yıllık bir "holokost" (soykırım/yıkım) olarak değerlendirir. Gary Mosher, Efilizmi C.R.A.P. (Consumption/Tüketim, Reproduction/Üreme, Addiction/Bağımlılık ve Parasitism/Parazitlik) olarak nitelendirir ve hareketin temelini üç argümana dayandırır:

- **Ateizm ve Tasarımsızlı:** Evren akıllı bir tasarımcının (Tanrı'nın) eseri değil, kör ve kaba kuvvetlerin (crude forces) sonucudur. Eğer akıllı bir tasarım olsaydı, masum yaratıkların (hayvanlar dahil) yaşam tarafından sürekli "mahvedildiği" bu kadar muazzam bir acı var olmazdı.
- **Doğum İçin Rıza Yokluğu:** Hiçbir canlı dünyaya gelmek için önceden rıza göstermemiştir. Acı çekeceği garanti olan bir bilinci onayı olmadan var etmek temel bir ahlaki ihlaldir.
- **Arzu ve Bağımlılık Mekanizması:** Efilistler, insan ve hayvan zihnini beyin kimyasallarına bağımlı, sürekli bir tatmin kovalayan "uyuşturucu bağımlılarına" benzetir. Biyolojik varoluşumuzun varsayılan (default) durumu sürekli bir yoksunluk (deprivation) ve tatminsizliktir.

2. Promortalizm (Ölüm Taraftarlığı) ile Kaçınılmaz Kesişim

Efilizm, felsefi literatürde sıklıkla **Promortalizm** ile birleşir. Promortalizm, eğer doğmak bir zararsa ve yaşam sürekli bir acı potansiyeli taşıyorsa, bireyin (veya türlerin) var olmaya devam etmesinden önce, varlığının bir an önce son bulmasının (erken ölümün) her zaman daha iyi olduğunu savunan felsefedir. Antinatalizm sadece yeni bir hayat başlatmamayı söylerken, efilizm/promortalizm mevcut yaşamların da olabilecek en hızlı ve acısız şekilde sonlandırılmasını rasyonel ve etik bir zorunluluk olarak görür. Promortalistler, ölümün bireyi gelecekteki hazlardan "mahrum bıraktığı" argümanını (deprivation teorisini) reddederek Epikürcü bir tavır takınır; bilinç kapandığında arzu veya yoksunluk hissedecek "kimse" kalmayacağı için ölüm bir zarar (harm) değildir.

3. Şiddet Eğilimi ve Biyo-Terörizm Eleştirisi

Efilizm ve Promortalizmin en çok tartışılan ve eleştirilen yönü, yaşamı sonlandırma hedefinin radikal aktivizme ve şiddete dönüşme potansiyelidir.

- **Palm Springs Saldırısı:** 2025 yılının Mayıs ayında, Efilizm ve promortalizm fikirlerinden yoğun şekilde etkilenen 25 yaşındaki Guy Edward Bartkus, Kaliforniya'daki bir tüp bebek (IVF) kliniğine bombalı araçla intihar saldırısı

düzenlemiştir. Bartkus, bıraktığı kayıtlarda efilizmi "gerçeğin kazanması ve gezegenin yaşam hastalığından sterilize edilmesi süreci" olarak tanımlamış ve üreme yanlılarına karşı savaş ilan etmiştir.

- Bu olay, Efilizmin şiddeti "şefkat" maskesi altında nasıl meşrulaştırılabileceği konusunda ciddi güvenlik ve etik tartışmalarına yol açmıştır. Çoğu ana akım antinatalist, efilizmi ve Bartkus'un eylemlerini sert bir dille kınayarak felsefenin şiddetle lekelenmemesi gerektiğini savunur.

4. Felsefi Reddiyeler ve "Abiolizm" Alternatifi

Efilizme felsefi düzlemde getirilen bir diğer eleştiri ise kendi içindeki tutarsızlıklarıdır. Filozof David Huertas García, efilizmin yaşamı sadece "ADN (DNA) barındıran varlıklar" olarak sınırlandırmasını indirgemeci ve kimyasal bir kısıtlama olarak eleştirir; zira evrende DNA dışı, acı çeken farklı yaşam formları da olabilir. Ayrıca García, rıza veremeyecek durumda olan (bilinçsiz) varlıklardan rıza beklemenin mantıksız olduğunu belirterek Efilizmin "rıza argümanına" bel bağlamasını eleştirir.

Bunun yerine, ıstırapı azaltmayı (negatif faydacılık) ve biyolojik merkezli bir anihilasyonu hedefleyen, ancak efilizmin gereksiz öncüllerinden (ateizm şartı veya rıza mantığı gibi) arındırılmış **Abiolizm** adında yeni bir anihilasyonist (yok edici) ekoloji önerisi getirilmektedir.

Sonuç olarak Efilizm; veganlığı aşarak tüm hayvansal doğanın vahşetini sonlandırmayı amaçlayan, negatif faydacılığın en uç noktalarında gezen ve "yaşamı yok etmeyi" kozmik bir görev olarak algılayan, aynı zamanda radikal internet alt kültürlerinden fırlayıp gerçek dünyadaki biyo-terör eylemlerine (IVF kliniklerinin bombalanması vb.) ilham verme tehlikesi taşıyan oldukça distopik ve militan bir felsefi akımdır.

06 · PROMORTALİSM

PROMORTALİZM

ölüm bir kayıp değil, bir kurtuluşur

- **Tanıtım:** Yaşamının ve var olmaya devam etmenin, ölmekten her zaman daha kötü olduğu düşüncesidir.

- **Değerlendirme:** Antinatalizmin doğrudan bir sonucudur. "Eğer doğmak bir zararsa, var olmaya devam etmek de bir zarardır" mantığıyla, yaşamı erken sonlandırmanın (intiharın) rasyonel ve tercih edilebilir bir durum olduğunu savunur.
- **Eleştiriler:** İnsanların hayatta bulunduğu öznel değeri (neşe, umut) ve başkalarına olan ahlaki yükümlülükleri tamamen göz ardı ettiği için eleştirilir. Özellikle kırılğan psikolojideki bireyleri ölüme teşvik ettiği için tehlikeli bulunur.

Promortalizm (Ölüm Tarafdarlığı), var olmaya devam etmenin, var olmamaktan (ölümünden) her zaman daha kötü olduğunu ve bu nedenle yaşamın mümkün olan en kısa sürede sonlandırılmasının rasyonel ve etik bir zorunluluk olduğunu savunan radikal bir felsefi akımdır. Antinatalizm (doğum karşıtlığı) "hiç doğmamış olmanın" daha iyi olduğunu savunarak yeni yaşamların başlatılmasını reddederken; Promortalizm bu düşüncüyü bir adım ileri taşıyarak, hali hazırda var olan yaşamların da sürdürülmemesi gerektiğini savunur. Promortalizm etrafındaki tartışmalar, felsefi teorilerden internet alt kültürlerine ve hatta biyo-terörizme kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsar:

1. David Benatar'ın Asimetrisi ve Felsefi İhtilaf

Promortalizm eksenindeki en derin felsefi tartışma, ünlü antinatalist filozof David Benatar ile onu eleştiren (Ema Sullivan-Bissett, Rafe McGregor ve Jiwoon Hwang gibi) düşünürler arasında geçmektedir.

- **Eleştirmenlerin İddiası:** Sullivan-Bissett ve McGregor'a göre, eğer Benatar'ın iddia ettiği gibi "dünyaya gelmek her zaman büyük bir zararsa" ve insan hayatı acılarla dolu "korkunç bir çıkmaz" ise, mantıksal olarak bu hayata devam etmek yerine intihar etmek (Promortalizm) her zaman daha tercih edilebilir olmalıdır.
- **Benatar'ın Savunması:** Benatar, antinatalizminin Promortalizme yol açtığı fikrini kesin bir dille reddeder. Ona göre "başlamaya değer olmayan bir hayat, devam etmeye değer olabilir". Benatar bu durumu, ölümün bizzat kendisinin getirdiği iki büyük zararla açıklar: **Yoksunluk (Deprivation)**, yani ölümün bizi gelecekteki hazlardan mahrum bırakması ve **Yok Oluş (Annihilation)**, yani kişinin tamamen ve geri döndürülemez biçimde silinmesinin başlı başına bir zarar olması. Bu nedenle, Benatar'a göre intihar her zaman rasyonel bir çözüm değildir.

2. Epikürücü Ölüm Anlayışı ve "Önleme" (Prevention) Teorisi

Promortalistler, Benatar'ın "ölüm bir zarardır" argümanını çürütmek için sıklıkla Antik Yunan filozofu Epiküros'un ölüm anlayışına başvururlar. Epikürücü görüşe göre; "Biz varken ölüm yoktur, ölüm geldiğinde ise biz yokuz; dolayısıyla ölüm bize zarar veremez".

- Eğer ölüm (var olmama durumu) kişiye zarar veremiyorsa, o halde ölüm bizi gelecekteki hazlardan "mahrum bırakan" trajik bir kayıp değildir.
- Güney Koreli yazar Jiwoon Hwang, "erken ölümün", organizmanın gelecekte yaşayacağı kaçınılmaz acıları ve ıstırapları kalıcı olarak engellediği için (prevention account) araçsal olarak pozitif bir değere sahip olduğunu matematiksel modellerle savunmuştur. (Hwang, bu düşüncelerini savunduktan sonra 23 yaşında intihar ederek hayatına son vermiştir).

3. Biyolojik Bağımlılık Olarak Yaşam ve "Onurlu Çıkış" Hakkı

İnternet alt kültürlerinde ve Efilist çevrelerde Promortalizm, yaşamı ve biyolojiyi radikal bir şekilde değersizleştirir. Yaşam, DNA molekülüne hizmet eden bir tür kölelik veya beynin kimyasalları tarafından yönlendirilen bir "uyuşturucu bağımlılığı" olarak görülür. İnsanların sürekli bir tatmin kovaladığı, zevk denilen şeyin aslında sadece "acının veya yoksunluğun geçici olarak dindirilmesi" olduğu savunulur. Bu bağlamda Promortalistler, toplumun bireyleri yaşamak için zorlamasını eleştirir ve evrensel bir "onurlu çıkış hakkı" (**right to a graceful exit**) yani yasal ve huzurlu bir ötenazi hakkı talep ederler. Onlara göre, rızamız dışında getirildiğimiz bu dünyada acı çekmeye mahkum edilmek yerine, acısız bir şekilde varoluştan ayrılma hakkı temel bir insan hakkıdır.

4. Eyleme Dönüşen Şiddet ve Biyo-Terörizm

Promortalizm sadece teorik bir tartışma olmaktan çıkıp, gerçek dünyada yıkıcı şiddet eylemlerine ilham vermesiyle de tartışılmaktadır. Mayıs 2025'te, Kaliforniya'nın Palm Springs kentindeki bir tüp bebek (IVF) kliniğine bombalı intihar saldırısı düzenleyen 25 yaşındaki Guy Edward Bartkus, bıraktığı manifestoda Promortalizm ve Efilizm'i savunmuştur.

- Bartkus, yaşamı "sıfır toplamlı bir oyun" olarak görmüş ve Promortalizmin "psikopat katilleri" desteklemek olmadığını, aksine "zaten garanti olan ölümü, gelecekteki acıları ve başkalarına verilecek zararları önlemek için erkene almak" olduğunu iddia etmiştir.

- Hedef olarak üreme kliniklerini seçmesi, gezegeni "yaşam hastalığından sterilize etme" ve yaşamın çoğalmasını şiddet yoluyla durdurma arzusundan kaynaklanmaktadır.

5. Klasik Pesimizden Ayrışma

Promortalizm, kökleri Schopenhauer gibi 19. yüzyıl pesimistlerine dayansa da, klasik pesimizden net bir şekilde ayrılır. Schopenhauer, hayatın acılarla dolu olduğunu kabul etse de intiharı kesinlikle reddeder. Çünkü ona göre intihar, yaşama iradesini reddetmek değil; tam tersine, acıdan kaçmak için çabalayan "yaşama iradesinin" çok güçlü ve bencilce bir onayıdır. Klasik pesimiz, acıdan kurtulmak için sanatı, ahlakı ve çileciliği (asketizm) önerirken; Promortalizm doğrudan ve eylemsel olarak beden ve bilincin yok edilmesini talep eder.

Sonuç olarak; Promortalizm, felsefi pesimizmin ve antinatalizmin en aşırı, nihai durağıdır. İklim krizi, ekonomik çöküşler ve genel bir gelecek umutsuzluğundan beslenen modern "doomer" (kıyametçi) psikolojisiyle keşşerek, acıdan kaçınma (negatif faydacılık) arzusunu, varoluşun kendisini topyektün sonlandırma gibi tehlikeli ve distopik bir pratiğe dönüştürmektedir.

GENETİK ANARŞİZM

beden, devletin değil bireyin mülküdür

- **Tanıtım:** Genetik kodların ve teknolojinin şirketlerin/devletlerin tekelinden çıkarılıp açık kaynak (open source) hale getirilmesidir.
- **Değerlendirme:** Bireylerin evde kendi DNA'larını değiştirmesini, biyolojik sınırları ve toplumsal cinsiyeti hacklemesini savunur. Bedeni politik bir mücadele alanı olarak görerek, biyolojik kaderciliği reddeder.
- **Eleştiriler:** Denetimsiz genetik müdahalelerin geri dönülemez ekolojik ve sağlık felaketlerine yol açabileceği uyarısı yapılır. Ayrıca bu akımın elit bir grubun yeni bir "Auto-Aryanizasyon" (kendi kendini üstün ırk yapma) sürecine girmesine hizmet edebileceği eleştirilir.

Genetik Anarşizm ve Biyo-Korsanlık, biyolojik yaşamı, DNA'yı ve genetik kodları devletlerin, düzenleyici kurumların veya dev biyoteknoloji şirketlerinin tekelinden

kurtararak "açık kaynak" (open source) haline getirmeyi savunan radikal bir teknopolitik harekettir. Bireylerin biyolojik kaderleri üzerinde tam egemenlik kurmasını hedefleyen bu akım, insan bedenini doğrudan bir politik mücadele alanı olarak konumlandırır.

Genetik Anarşizm ve Biyo-Korsanlık kavramı etrafındaki geniş çaplı tartışmalar şu temel eksenler üzerinden şekillenmektedir:

1. Bedeni "Açık Kaynak" Hale Getirmek: Yazılımdan (Software) Islak Donanım (Wetware)

Genetik anarşistler, bilgisayar korsanlarının (hacker'ların) yazılım dünyasında başardığı "açık kaynak" (free and open source) devriminin bir benzerini, insan beyni ve bedenini ifade eden "**wetware**" (ıslak donanım) üzerinde gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bireylerin evlerinde, kendi başlarına kullanabilecekleri DIY (Kendin Yap) CRISPR kitleleriyle kendi DNA'larını değiştirmelerini, yeni duyarlar, metabolizmalar veya uzuvlar tasarlamalarını savunurlar. Tıbbın ve biyolojik müdahalenin şirketlerin elinden alınıp halka inmesi gerektiğine inanan bu hareket; farmakolojik 3D yazıcılar ("Reactionware"), tabandan örgütlenen tele-tıp kürtaaj klinikleri ve DIY hormon terapisi (DIY-HRT) forumları aracılığıyla tamamen ücretsiz ve açık kaynaklı bir tıp platformu inşa etmeyi amaçlar.

2. Ksenofeminizm (Xenofeminism) ile Kesişim: "Doğa Adaletsizse, Doğayı Değiştir"

Genetik anarşizm, bedeni teknoloji yoluyla yeniden inşa etmeyi savunan Ksenofeminizm ile güçlü bir biçimde kesişir. Biyolojik kategorilerin evrimsel bir tarih tarafından sabitlenmediğini, tam tersine bilinçli bir mühendisliğe (intentional engineering) tabi olduğunu savunan bu anlayış, biyolojik determinizmi reddeder. "**Doğa adaletsizse, değiştir gitsin!**" sloganını benimseyen bu akımlar, tabiatın veya biyolojinin eşitsizlikler (örneğin toplumsal cinsiyet veya üreme rolleri) için bir gerekçe veya sığınak olamayacağını belirtir. Bu bağlamda, biyolojik sınırları aşmak ve "insan türü" kavramını tamamen ortadan kaldırmak nihai bir "post-sivilizasyon" (medeniyet sonrası) özgürleşme hedefi olarak belirlenir.

3. Radikal Eleştiriler ve Distopik Çıkmazlar

Genetik Anarşizm, bedensel otonomiye merkeze alan özgürlükçü bir ütopya sunsa da, pratik ve felsefi düzeyde son derece sert eleştirilerle karşılaşmaktadır:

- **Yeni Bir Kast Sistemi ve "Oto-Aryanizasyon" (Auto-Aryanization) Tehlikesi:** Genetik anarşizm herkesin kendi genetiğini hacklemesini savunsa da, bu teknolojiler gerçekte radikal bir eşitsizliğe zemin hazırlayabilir. Karanlık Aydınlanma (Dark Enlightenment) ve neo-reaksiyoner düşünürler, biyolojik

sınırların yıkılmasının, elit grupların kendi evrimlerini laboratuvarlarda yönlendirdiği bir tekno-öjeni (techno-eugenics) çağı başlatacağını öngörür. Genetik kodu istenildiği gibi yeniden tasarlama gücü, **elitlerin kendilerini "Homo autocatalyticus" adı verilen, doğüstü bir post-hüman (insan ötesi) tanrı-türe dönüştürmesiyle** sonuçlanabilir. Bu durum, genetiği değiştirilmiş ultra-elitlerin ("Euro-DNA Nation"), sıradan *Homo sapiens*'i adeta bir fosil veya "Neandertal" (Silizumthal) konumuna indirgeyeceği, yepyeni ve distopik bir biyolojik ırkçılık veya "Oto-Aryanizasyon" yaratmakla eleştirilir.

- **Kapitalist Sistemin Yeni Bir Aracı Olma Çelişkisi:** Her ne kadar bu akım, genetiği devletlerin veya bürokratların "bekçi" (gatekeeping) kurumlarından kurtarıp piyasaya ve bireylere açmayı (biyo-korsanlığı) bir zafer olarak görse de, eleştirmenler bunun başlı başına bir zafer olmadığını belirtir. Biyolojik tasarımın piyasaya devredilmesi, insan genetiğinin devasa bir "açık pazar" haline gelerek kapitalizmin en vahşi, en sınır tanımaz biyolojik sömürü alanına dönüşmesi riskini taşır.
- **Ekolojik ve Halk Sağlığı Felaketleri:** Ev yapımı genetik laboratuvarlarda (DIY bio-hacking) virüs, bakteri veya gen tasarlamasının serbest bırakılması, denetimsizlik nedeniyle kasıtlı veya kazara küresel pandemilere, biyolojik terörizme ve geri döndürülemez ekolojik çöktüşlere neden olabileceği için biyolojik anarşi son derece ölümcül bir fantezi olarak değerlendirilmektedir.

Özetle, Genetik Anarşizm ve Biyo-Korsanlık; insanı kendi evriminin yazılımcısı yapmayı vadeden devrimci ve çüretkar bir "açık kaynak" biyoloji talebidir. Ancak bu radikal otonomi vizyonu, kontrolsüz bir tekno-kapitalizmle birleştiğinde, insan türünün yerini süper-genetik elitlere bırakacağı, biyolojik eşitsizliğin genetik kodlara kazanacağı distopik bir ayrışma (speciation) çağına kapı aralamakla eleştirilmektedir.

00 · XENOFEMINISM

KSENOFEMİNİZM

doğa yetersizdir, teknoloji silahtır

- **Tanıtım:** Laboria Cuboniks kolektifi tarafından geliştirilen; doğayı bir kader olarak reddedip teknoloji yoluyla cinsiyeti ve biyolojiyi aşmayı hedefleyen tekno-materyalist akımdır.

- **Değerlendirme:** "Doğa adaletsizse, doğayı değiştir" sloganını benimser. İkili cinsiyet anlayışını reddeder; akli, bilimi ve yapaylığı kullanarak heteronormatif sınırların ötesinde özgürleşmeyi hedefler.
- **Eleştiriler:** Geleneksel ekofeministler, akımı aşırı tekno-iyimser olmakla ve doğa karşıtı (anti-naturalist) bir tutumla, yıkmaya çalıştığı kapitalist tahakküm araçlarını yeniden üretmekle eleştirir.

Ksenofeminizm (veya Türkçe çevirisiyle yaygın kullanıldığı şekliyle Zenofeminizm - ZF), 2014 yılında "Laboria Cuboniks" adlı çok uluslu bir kolektif tarafından formüle edilen; teknoloji, bilim ve rasyonalizmi kullanarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini kökünden yıkmayı hedefleyen tekno-materyalist, anti-natüralist (doğa karşıtı) ve ivmecici bir feminist politikadır.

Günümüzün siber-kültürü ve teknolojik karmaşasına uyarlanmış bu hareket, felsefi olarak 1990'ların siberfeminizminden (örneğin Sadie Plant'ın çalışmalarından) ve sol-ivmecilikten ilham alır. Ksenofeminizm, sol ve feminist politikalara egemen olan "yerelcilik", "doğallık" ve "melankoli" gibi kavramları şiddetle reddederek, "**Doğa adaletsizse, değiştir gitsin!**" (If nature is unjust, change nature!) sloganını benimser.

Ksenofeminizm kavramı etrafındaki felsefi ve politik tartışmalar şu temel eksenlerde şekillenmektedir:

1. Anti-Natüralizm ve Yabancılaşmanın Gücü

Ksenofeminizmin en radikal çıkışlarından biri doğanın ve "doğal olanın" yüceltilmesine karşı açtığı savaştır. Özcü natüralizmi teolojiye bulanmış bir batıl inanç olarak görür ve onun bir an önce defedilmesi gerektiğini savunur. ZF'ye göre "doğa", kuirler, translar, engelliler ve hamilelik ya da çocuk yetiştirme görevleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayanlar için adaletsizliğin sığınağı olmuştur.

Hareket, "yabancılaşmayı" (alienation) atalete sürükleyici negatif bir durum olarak değil, aksine yeni dünyalar kurmak için itici bir güç olarak benimser. Özgürlük doğal bir veri değildir; inşası, daha az değil, daha çok yabancılaşma (alienation) ve emek gerektirir. Fiziki koşullar ve biyolojik normlar dahil hiçbir şey mutlak veya dokunulmaz kabul edilemez.

2. Rasyonalizm ve Teknolojinin Yeniden Sahiplenilmesi

Feminist ve eleştirel teorinin uzun bir süredir "akıl", "bilim" ve "rasyonaliteyi" eril ve ataerkil kavramlar olarak görüp reddetmesini ZF bir mağlubiyet ilanı olarak değerlendirir. Bilim ve teknolojinin şu an erkek elleriyle şekillendiriliyor olması, feminizmin rasyonalizmden vazgeçmesini değil, tam tersine ona daha güçlü bir şekilde sarılmasını gerektirir. ZF, eril veya

dışıl bir rasyonelliğin olmadığını, bilimin cinsiyetin bir yansıması değil, "askıya alınması" olduğunu iddia eder. Teknoloji özünde ilerici değildir; ancak yapısal, makinesel ve ideolojik bir müdahale ile kadınların, kuirlerin ve azınlıkların lehine yeniden kodlanabilir.

3. Biyopolitika, Biyo-Korsanlık ve Evin Dönüşümü

Ksenofeminizm, beden üzerindeki teknolojik ve tıbbi kontrolü şirketlerin veya devletin tekelinden ("bekçi" kurumlardan) alarak tabana yaymayı (açık kaynak/open source haline getirmeyi) hedefler. Bilgisayar korsanlarının (hacker) yazılımlar (software) için yaptığını, ZF zihin-beden (wetware) için yapmayı savunur. Bunlar arasında aşağıdakiler bulunur:

- **Açık Kaynaklı Tıp ve Hormon Hackleme:** Bireylerin cinsiyet geçiş süreçlerini veya üreme haklarını kontrol edebilmesi için açık kaynaklı endokrinolojik bilgiye erişimi, üç boyutlu farmasötik baskı (Reactionware) ile ilaç üretimi ve tabandan örgütlenen tele-tıp kürtaj klinikleri gibi yeraltı ağlarının kurulmasını destekler.
- **Çekirdek Ailenin ve Evin Yıkımı:** ZF, kadınları kamusal alandan izole eden "domestik gerçekçiliği" (ev içi yaşamı) değiştirmeyi hedefler. Paylaşım laboratuvarlar, umumi medya ve teknik tesislerle donatılmış genişletilmiş ev modelleri kurularak hem ailenin ürettiği atalet kırılmalı hem de üreme emeği özgürleştirilmelidir.

4. Toplumsal Cinsiyetin Feshi (Gender Abolitionism)

Zenofeminizm, cinsiyet eşitliğiyle yetinmez, toplumsal cinsiyet mefhumunun feshini (gender-abolitionist) talep eder. Ancak bu fesih, insan nüfusundaki cinsiyetlilik özelliklerinin (sexuate diversity) veya farklılıkların yok edilmesi demek değildir; "Bırakın yüzlerce cinsiyet filizlensin!" der. Asıl amaçlanan, günümüzde cinsiyet adı altında toplanan özelliklerin asimetric bir güç aygıtı ve hiyerarşi temeli olmaktan çıkarılmasıdır. Bu özgürleştirici fesih politikası aynı zamanda ırk ayrımcılığının ve sınıf sömürüsünün de feshedildiği daha geniş bir ufka (sınıf mefhumunun feshine) bağlanmak zorundadır.

5. Püritanizm Eleştirisi ve Evrenselin Yeniden İnşası

ZF'ye yöneltilen iç tartışmalar ve hareketin günümüz kimlik siyasetine (identity politics) getirdiği eleştiriler oldukça serttir:

- **Sosyal Medya Ahlakçılığına Karşıtlık:** 1990'ların erken siberfeminizmi kimlik sınırlarından kaçış vadederken, günümüz sosyal medyası ZF'ye göre "suçlama, ayıplama ve kınamanın" fetişize edildiği ahlakçı bir tiyatroya dönüşmüştür. ZF,

mağduriyeti bir lütuf gibi yücelten, arınmış "güzel ruhlar" veya temiz eller talep eden bu "tutucu utanç politikalarını" reddeder; bunun yerine arzuların ve sembollerin (memlerin) manipüle edileceği "üstün yozlaşma biçimleri" (superior forms of corruption) talep eder.

- **Kesişimsel Bir Evrensellik:** Kapitalizm ve ataerki küresel, karmaşık ve evrensel sistemlerdir. ZF, bu sistemlerin sadece yerel eylemlerle veya mikro-topluluklara sığınarak devrilemeyeceğini savunur. Sadece yerelcilğe ağırlık verenleri ve ölçeği küçültmeyi ("el frenini çekmeyi") savunanları eleştirir; çünkü bu yalnızca ayrıcalıklı küçük bir azınlığın lüksüdür. Bunun yerine, Avrupa-merkezci (beyaz-eril) olmayan, aşağıdan yukarıya ve çaprazlama bağlarla örülen yeni, yapay ve jenerik bir "evrensellik" inşa edilmesini zorunlu kılar.

Ksenofeminizm; biyo-muhafazakârlığı, teknofobiyi ve sol melankoliyi bir kenara bırakıp, transhümanizm, teknoloji ve ivmeciliğin araçlarını (önceki maddelerde bahsedilen e/acc veya NRx gibi sağ-kanat akımlara terk etmesizin) devralarak özgürlüktü, queer ve cinsiyetsiz (post-gender) bir gelecek kurgulamak isteyen devrimci bir "yabancı" (xeno) tasarım felsefesidir.

C. Teknolojik ve Politik İvmecilik

09 · EFFECTIVE ACCELERATIONISM

ETKİN İVMECİLİK

gaza bas, frene dokunma

- **Tanıtım:** Teknolojik ilerlemenin, özellikle yapay zekanın, hiçbir kısıtlama olmaksızın hızlandırılmasını savunan Silikon Vadisi ideolojisidir.
- **Değerlendirme:** Evrendeki temel amacın termodinamik bir yasa olan entropiyi (enerji dönüşümünü) maksimize etmek olduğunu savunur. Regülasyonları insanlığın çöküşüne yol açacak bir tehdit olarak görür ve teknokapital makinenin hızlandırılmasını ahlaki bir görev kabul eder.
- **Eleştiriler:** Tarikat benzeri bir yapıya sahip olmakla ve teknoloji elitlerinin açgözlülüğünü felsefi bir kılıfla meşrulaştırmakla suçlanır. Yapay zekanın varoluşsal risklerini görmezden geldiği ve insanlığı makinelerin gelişimi için sadece bir basamak olarak gördüğü için eleştirilir.

Etkin İvmecilik (e/acc), 21. yüzyılda Silikon Vadisi'nde doğan ve teknolojik gelişimin, özellikle de Yapay Genel Zekânın (AGI), hiçbir kısıtlama olmaksızın en yüksek hızda ilerletilmesini savunan radikal bir tekno-iyimser hareket ve ideolojidir. "Etkin Özgecılık" (Effective Altruism) ve "İvmecilik" (Accelerationism) kavramlarının birleştirilmesiyle isimlendirilen bu akım; eski Google mühendisi Guillaume Verdon (X platformundaki takma adıyla @BasedBeffJezos) ve @bayeslord gibi figürler tarafından formüle edilmiştir. Hareket, sınırsız teknolojik ilerlemenin yoksulluk, savaş ve iklim krizi gibi evrensel sorunların yegâne çözümü olduğuna inanır.

Kavram etrafındaki geniş çaplı teorik, politik ve sosyolojik tartışmaları şu ana eksenlerde toplayabiliriz:

1. Termodinamik Kadercilik ve Kardaşev Ölçeği

Etkin ivmeciliğin en ayırt edici özelliği, teknolojik sınır tanımazlığı salt bir ekonomik tercih olarak değil, **fiziğin ve termodinamiğin temel yasalarına dayanan evrensel bir zorunluluk** olarak sunmasıdır. Hareket, MIT fizikçisi Jeremy England'ın "dağıtıcı adaptasyon" (dissipative adaptation) teorisinden beslenir. Bu teoriye göre yaşam ve zekâ, evrenin serbest enerjisi entropiye dönüştürme (dağıtma) eğiliminin bir sonucudur.

e/acc, bu bilimsel hipotezden devasa bir felsefi sıçrama yaparak, teknolojiyi ve zekâyı hızlandırmanın kozmik bir ahlaki görev olduğunu savunur. Bu vizyona göre medeniyetin amacı, enerji kullanımını maksimize ederek "**Kardaşev ölçeğinde**" **tırmanmak** (gezegen, yıldız ve galaksi seviyesinde enerjiyi kontrol edebilmek) ve bilinci tüm evrene yaymaktır. e/acc savunucularına göre, teknolojik gelişimi durdurmaya veya yavaşlatmaya çalışmak, fizik yasalarına ve "evrenin iradesine" karşı gelmek anlamına gelir.

2. Geleneksel İvmecilikten (R/Acc) Ayrışma ve "Silikon Vadisi PR'ı"

İvmecilik felsefesi aslen Nick Land'in 1990'larda geliştirdiği "Sağ-İvmecilik" (R/Acc) köklerine dayanır. Nick Land, kapitalizmi ve teknolojiyi, insanlığın sonunu getirecek olsa bile hızlandırılması gereken "uzaylı ve insan-dışı bir zekâ" olarak görüyordu. e/acc, Land'in bu nihilist, karanlık ve distopik vizyonunu miras alır ancak onu fizik terimleriyle ve iyimser bir ambalajla Silikon Vadisi için yeniden paketler.

Pek çok eleştirmene göre e/acc, temelde R/Acc ile aynı acımasız sonuçlara (regülasyonların yok edilmesi, eşitsizliğin artması) hizmet etse de "halkla ilişkileri (PR) daha iyi yapılmış" bir versiyondur. Hatta bazı analistler hareketi "LinkedIn için seyreltilmiş Nick Land" olarak nitelendirir. Her ikisi de yapay zekânın demokratik kısıtlamalara veya insan etiğine tabi olmaması gerektiğini savunur.

3. "Decel/Doomer" Karşıtlığı ve Etkin Özgeçilik (EA) ile Çatışma

Etkin ivmecilik, kendisini ağırlıklı olarak **Etkin Özgeçilik (Effective Altruism - EA)** hareketine bir tepki olarak inşa etmiştir. Etkin Özgeçilik içindeki uzun vadeciler (longtermists), yapay zekânın insanlık için varoluşsal bir risk (x-risk) taşıdığını savunarak şirketlerin yavaşlaması ve yapay zeka güvenliği/regülasyonları üzerinde çalışması gerektiğini iddia ederler.

Buna karşın e/acc, yapay zekâ risklerinin abartıldığını ve olası risklerin merkezi devlet regülasyonları yerine, binlerce yapay zekânın birbiriyle rekabet edeceği **merkeziyetsiz serbest piyasalar** tarafından çok daha iyi çözüleceğini öne sürer. Hız kesmeyi ve yapay zeka etliğini savunanları aşağılayıcı bir dille **"doomer" (kıyametçi)** veya **"decel" (yavaşlamacı / decelerationist)** olarak etiketlerler. Ayrıca ekonomik küçülmeyi (degrowth) savunan ekolojik hareketlere de tamamen karşıdirlar.

4. Siyaset ve Ana Akım Etkisi (Andreessen ve Trump Dönemi)

Başlangıçta marjinal bir internet alt kültürü olan e/acc, 2023 yılında özellikle risk sermayedarı **Marc Andreessen'in "Tekno-İyimser Manifesto"yu** (Techno-Optimist Manifesto) yayımlamasıyla ana akım haline gelmiş ve teknoloji milyarderlerinin ideolojisi konumuna yükselmiştir. Sam Altman, Garry Tan gibi güçlü Silikon Vadisi figürleri de bu vizyona yakın durmaktadır.

Donald Trump'ın 2024 başkanlık seçimlerini kazanmasının ardından, teknoloji sektörünün önde gelen isimleri (özellikle Elon Musk'ın Hükümet Verimliliği Departmanı - DOGE girişimleri üzerinden), devlet bürokrasisini ve regülasyonları tamamen ortadan kaldırmak için etkili ivmecilik fikirlerini siyasi bir fırsat olarak açıkça desteklemeye başlamıştır.

5. Harekete Yöneltilen Radikal Eleştiriler ve Distopik Boyutlar

Etkin İvmecilik, yüzeysel optimizminin ardındaki yıkıcı potansiyelleri nedeniyle çok sert eleştirilere maruz kalmaktadır:

- **Zenginliği Meşrulaştırma ("Etkili Şaşırtmaca"):** Teknoloji eleştirmeni Molly White, e/acc'yi "etkili şaşırtmaca" (effective obfuscation) olarak nitelendirir. Ona göre bu hareket, teknoloji tekellerinin ve milyarderlerin sınırsız açgözlülüğünü, piyasaları ele geçirmelerini geriye dönük olarak haklı çıkarmak için uydurulmuş sahte bir felsefi kılıftan ibarettir.
- **"İs/Ought" (Olan/Olması Gereken) Safsatası:** Evrendeki termodinamik süreçlerin entropiyi artırması (olan), teknolojik sermayeyi hızlandırmanın ahlaki bir "iyi" (olması gereken) olduğu anlamına gelmez. Serbest enerjiyi devasa sistemler kurmak

için tüketmek tek başına insani fayda getirmez; teknolojinin bir amaca (insan refahına) yönlendirilmesi gerekir.

- **İnsanlığın Değişimi veya Yok Oluşu (Posthümanizm):** Hareketin en tartışmalı yanı, yapay zekâyı insanların ürettiği evrimsel bir halef olarak görmesidir. E/acc mantığında insanlık sadece dijital zekâ için bir "biyolojik önyükleyici" (bootloader) olabilir. Eğer süper zeki bir yapay zekâ, trilyonlarca robot inşa etmek için gezegenin kaynaklarını (ve dolayısıyla insanları) yok ederse, e/acc mantığına göre evrenin entropi amacı gerçekleştiği için bu bir sorun değildir. Ellen Huet, doğal seçilimin makineleri baskın tür haline getirmesine izin veren bu insan-ötesi (post-human) yaklaşımı "son derece tedirgin edici" bulmaktadır.
- **Güvenlik Zafiyeti:** ABD Ticaret Bakanı Gina Raimondo gibi isimler, Silikon Vadisi'nin yazılım dünyasına ait olan "hızlı hareket et ve bir şeyleri boz" (move fast and break things) zihniyetinin, varoluşsal riskler taşıyan yapay zekâ için uygulanmasının son derece tehlikeli olduğu uyarısında bulunmaktadır.

E/acc; termodinamik yasalarını teknolojik kapitalizmin vahşi büyümesine uyarlayan, insanlığın güvenliği yerine makine zekâsının kozmik genişlemesini önceleyen ve günümüz Silikon Vadisi milyarderlerinin sınırsız serbest piyasa taleplerine felsefi bir meşruiyet sağlayan 21. yüzyılın en agresif tekno-politik hareketidir.

10 · NEOREACTION AND PATCHWORK

NEO-REAKSİYON

bin egemen, bin devletçik, bir kaos

- **Tanıtım:** Nick Land ve Curtis Yarvin öncülüğünde gelişen; demokrasiyi, eşitlikçiliği ve Aydınlanma değerlerini tamamen reddeden aşırı sağcı/gerici bir akımdır.
- **Değerlendirme:** Devleti kâr amacı güden bir şirket gibi yönetecek "CEO-hükümdarlar" (Neokameralizm) talep eder. Dünya, insanların oy kullanmak yerine yalnızca müşteri olarak "çıkış" (exit) yapabileceği sayısız küçük ve otoriter şirket-devlete (Patchwork) bölünmelidir.
- **Eleştiriler:** Neo-faşist, ırkçı ("insan biyo-çeşitliliği" maskesi altında öjeni savunan) ve tekno-feodalist bir distopya olmakla eleştirilir. Otoriter kapitalizmi mutlaklaştırarak zayıfları ezdiği vurgulanır.

Karanlık Aydınlanma (Dark Enlightenment) veya **NRx (Neo-Reaksiyon)**, kökleri 2000'li yıllara dayanan, Aydınlanma döneminin eşitlikçilik, demokrasi ve evrensel insan hakları gibi temel değerlerini kesin bir dille reddeden, anti-demokratik ve gerici bir felsefi-politik harekettir. Yazılımcı Curtis Yarvin (Mencius Moldbug takma adıyla) tarafından temelleri atılan ve İngiliz filozof Nick Land tarafından ivmecilikle harmanlanarak geliştirilen bu akım, günümüzde Peter Thiel ve Marc Andreessen gibi Silikon Vadisi milyarderleri tarafından da felsefi veya finansal olarak desteklenmektedir.

NRx ve Patchwork eksenindeki tartışmalar şu ana başlıklar etrafında şekillenmektedir:

1. "Katedral" (The Cathedral) ve İlerlemecilik Eleştirisi

NRx düşünürlerine göre, günümüzde dünyayı yöneten ve kamuoyunu şekillendiren asıl güç; üniversiteler, ana akım medya ve bürokrasiden oluşan merkezizetsiz bir ağdır. Yarvin bu yapıyı, eski Püriten kilisesinin modern ve seküler eşdeğeri olan "**Katedral**" olarak adlandırır.

- Katedral'in temel amacı; demokrasi, eşitlikçilik ve politik doğruluk (political correctness) gibi ilerlemeci ideolojileri yeni bir din ("evrenselcilik" veya "Sinopsis") olarak kitlelere dayatmaktır.
- NRx savunucularına göre, Katedral'in yaydığı bu "ilerlemeci" vizyon, aslında Batı medeniyetini çöktüğe sürükleyen bir yanılsamadır. NRx, insanların zihinlerini bu sistemden kurtarmak için "kırmızı hâp" (red pill) yutmaları gerektiğini savunur.

2. Neokameralizm ve "CEO-Hükümdarlar"

NRx, "halk tarafından yönetimin" (demokrasinin) işlevsiz olduğunu ve devletlerin bir "hastalık" ürettiğini öne sürerek, bunun yerine "**Neokameralizm**" adını verdiği bir model önerir.

- Bu modele göre devlet, kâr maksimizasyonunu hedefleyen, hisselerle bölünmüş bir "**anonim şirket**" (gov-corp) gibi yapılandırılmalıdır.
- Bu şirketin vatandaşları değil, "müşterileri" vardır. Siyasi liderler ise seçimle gelmek yerine, şirketin hissedarları tarafından atanan ve devleti mutlak bir yetkiyle yönetecek olan "**CEO-Hükümdarlar**" (monark) olmalıdır.

3. Patchwork (Yamalı Bohça) Teorisi ve "Ses" Yerine "Çıkış" (Exit) Hakkı

Curtis Yarvin tarafından ortaya atılan **Patchwork** kavramı, dünyanın, bağımsız ve otoriter şirketler (gov-corps) tarafından yönetilen on binlerce, hatta yüz binlerce **bağımsız, küçük şehir devletine (mini-ülkelere)** bölünmesini öngörür.

- NRx, demokratik sistemlerdeki "ses" (voice) hakkını, yani oy kullanma, protesto etme veya sistemi içeriden değiştirme hakkını tamamen reddeder.
- Bunun yerine bireylere sunulan tek evrensel hak "**çıkış" (free exit) hakkıdır**. Eğer bir "müşteri" yaşadığı şirketin/devletin CEO'sunun yönetiminden, vergilerinden veya kurallarından memnun kalmazsa, yapabileceği tek şey "ayaklarıyla oy kullanarak" o devleti terk etmek ve başka bir "yamaya" (patch) taşınmaktır.
- Patri Friedman'ın öncülüğünü yaptığı okyanus üzerinde yüzen bağımsız şehirler kurma fikri olan "**Seasteading**" hareketleri ve Balaji Srinivasan'ın blokzincir tabanlı **Ağ Devletleri (Network States)** projeleri, bu çıkış felsefesinin dijital ve fiziksel yansımalarıdır.

4. Nick Land, İvmecilik ve "Tekno-Sermaye"

NRx, Nick Land'in Sağ-İvmecilik (R/Acc) felsefesiyle birleştiğinde daha da radikalleşir. Land'e göre demokrasi, teknolojinin ve sermayenin hızlanmasını engelleyen bir "fren" mekanizmasıdır. Otoriter ve kapitalist yönetimler (örneğin Çin'in Deng Şiaoping dönemi, Singapur veya Dubai), insanlığın "teknolojik tekilliğe" ulaşmasını sağlayacak ve insanı aşan bir zekayı (yapay zeka ve tekno-sermaye) var edecektir. Land, bu uğurda insanlığın parçalanmasını bile "evrimsel" bir gereklilik olarak olular.

Eleştiriler ve Distopik Çıkmazlar

NRx ve Patchwork vizyonu, akademisyenler, sosyologlar ve politik teorisyenler tarafından son derece şiddetli eleştirilere tabi tutulmaktadır:

- **Neo-Faşizm ve Irkçılık:** NRx, dışarıdan teknolojik ve fütüristik görünse de, temelinde beyaz üstünlükçülüğünü ve "insan biyo-çeşitliliği" (human biodiversity) maskesi altında **bilimsel ırkçılığı ve öjeniyi** meşrulaştıran bir yapıya sahiptir. Hareket, Alternatif Sağ'ın (Alt-Right) teorik beyni olarak görülür ve neo-faşist bir ideoloji olmakla suçlanır.
- **Aşırı Eşitsizlik ve Tekno-Feodalizm:** Toplumu şirket-devletlere bölmek, devleti özelleştirmek ve demokrasiyi yok etmek; pratikte yoksulları ve güçsüzleri tamamen korumasız bırakan bir "**tekno-feodalizm**" yaratacaktır. Milyarderlerin vergiden ve

yasalardan kaçmak için tasarladıkları bu sistem, vatandaşları hiçbir hak talep edemeyen "kurumsal serfler" haline getirecektir.

- **"Çıkış" Hakkının İmkansızlığı:** "Beğenmiyorsan başka bir devlete taşın" argümanı (çıkış hakkı), sosyolojik ve ekonomik gerçeklikten tamamen kopuktur. Yoksul bir bireyin taşınma maliyetini nasıl karşılayacağı veya onu kabul edecek başka bir "gov-corp" (şirket-devlet) bulup bulamayacağı kasıtlı olarak cevapsız bırakılır; zira Patchwork sisteminde devletlerin istemedikleri kişileri reddetme veya sınır dışı etme hakkı mutlaklıdır.
- **Tarihsel Çarpıtma:** NRx; ilerlemeciliğin sağladığı artan sağlık hizmetleri, azalan küresel yoksulluk, çevre kalitesinin iyileşmesi, azınlık hakları ve dünya savaşlarının azalması gibi büyük tarihsel kazanımları görmezden gelerek, modern tarihi sadece bir "yozlaşma ve çöküş" hikayesi olarak çarpıtmakla eleştirilir.

Özetle NRx ve Patchwork; Silikon Vadisi'nin ultra zengin yatırımcılarının regülasyonlardan ve toplumsal sorumluluklardan kurtulma fantezilerini, 19. yüzyılın gerici-monarşist fikirleri ve siber-fütürizm ile harmanlayan; demokrasinin yerine teknolojik bir şirket tiranlığını hedefleyen radikal ve tehlikeli bir politik kurgudur.

11 · NETWORK STATES

KRİPTO-EGEMENLİK

bulutta doğan yeni uluslar

- **Tanıtım:** Fiziksel sınırları aşarak, internet topluluklarının kripto teknolojiler aracılığıyla dijital egemenliklerini ilan etmesi ve daha sonra fiziksel dünyada toprak satın alarak "ağ devletleri" kurmasıdır.
- **Değerlendirme:** Ulus devletlerin vergi ve hukuk kurallarını blokzincir üzerinden aşmayı ve tamamen gönüllü katılım/çıkış mekanizmasıyla çalışan özerk kampüsler yaratmayı hedefler.
- **Eleştiriler:** Teknolojik zenginlerin yasal sorumluluklardan kaçmak için kurduğu "tekno-sömürgecilik" olmakla eleştirilir. Yerel halkları dışlayan, yalnızca seçkinlere hizmet eden kapalı komünler yaratır.

Kripto-Egemenlik ve Ağ Devletleri, 21. yüzyılın başlarında Silikon Vadisi'nin teknoloji milyarderleri, risk sermayedarları (Venture Capitalists - VC) ve kripto para savunucuları tarafından geliştirilen; ulus devletlerin hantal, verimsiz ve baskıcı yapılarından (demokrasiden) kaçarak blokzincir teknolojisi ve "çıkış" (exit) felsefesi etrafında yeni, özerk egemenlik alanları yaratmayı hedefleyen radikal bir teknopolitik projedir.

Eski Coinbase CTO'su ve risk sermayedarı Balaji S. Srinivasan'ın 2022'de yayımladığı *"The Network State"* adlı kitapla ana akım manifesto niteliğine kavuşan bu akım, kendisini "devletin halefi" olarak konumlandırır.

Kavram etrafındaki geniş çaplı teorik, ekonomik ve politik tartışmalar şu ana eksenler üzerinden şekillenmektedir:

1. Ağ Devleti'nin (Network State) Tanımı ve Gelişim Aşamaları

Balaji Srinivasan, bir ağ devletini şu şekilde tanımlar: *"Ağ devleti, kolektif eylem kapasitesine sahip, yüksek düzeyde hizalanmış (aligned) çevrimiçi bir topluluğun, dünya çapında fiziksel bölgeleri kitlesel fonlama ile satın alması ve nihayetinde önceden var olan devletlerden diplomatik tanınma elde etmesidir"*. Bu yapı, ortak bir "ahlaki yenilik" veya "Tek Emir" (One Commandment) etrafında toplanan bir sosyal ağ olarak başlar. Gelişim süreci şu aşamaları izler:

- **Kurucu Liderliğindeki Topluluk:** Belirli bir ahlaki veya teknolojik prensip etrafında dijital olarak örgütlenme.
- **Ağ Takımadaları (Network Archipelago):** Topluluğun fiziksel dünyada gayrimenkuller satın alarak veya kiralarak kitlesel fonlamayla fiziksel "düğümler" (nodes) kurması.
- **Zincir Üstü (On-chain) Mantık:** Devletin nüfusunun, gelirinin ve toprak mülkiyetinin blokzincir üzerinde şeffaf ve değiştirilemez bir nüfus sayımıyla (on-chain census) kanıtlanması.
- **Egemen Tanınma:** Topluluğun klasik Westphalia ulus devletleri seviyesine ulaşarak diplomatik olarak tanınması.

2. "Ses" (Voice) Yerine "Çıkış" (Exit) Politikası

Hareketin felsefi temeli, Albert Hirschman'ın klasik "Çıkış, Ses ve Sadakat" modeline dayanır. Ağ devletleri savunucuları, demokratik süreçler yoluyla sistemi içeriden değiştirmeye çalışmayı (Ses/Voice) tamamen işlevsiz ve zaman kaybı olarak görürler. Bunun yerine, yegane evrensel insan hakkının **"serbest çıkış" (free exit)** hakkı olduğunu savunurlar. Vatandaşlar artık bir devletin tebaası değil, rekabet eden kâr amaçlı yönetim şirketlerinin "müşterileri"dir; eğer sistemden memnun kalmazlarsa, oy kullanmak yerine başka bir yargı bölgesine (ağ devletine) taşınarak sistemi terk ederler. Bu fikir, Curtis Yarvin ve Nick Land'in "Karanlık Aydınlanma" (Dark Enlightenment) ve "Patchwork" (Yamalı Bohça) teorileriyle doğrudan örtüşür.

3. Risk Sermayesi (Venture Capital) ve "Start-up" Olarak Devlet

Ağ Devletleri hareketi sadece bir felsefe değil, aynı zamanda Silikon Vadisi'nin devasa bir ekonomik stratejisidir. Peter Thiel, Marc Andreessen ve Patri Friedman gibi isimler tarafından desteklenen bu hareket, devletleri ve toplumları "şirket (start-up) kurar gibi" kurmayı hedefler.

- **Finansal ve Düzenleyici Çıkış:** Risk sermayedarları için "çıkış" (exit), hisselerini nakde çevirerek devasa kârlar elde etme stratejisidir. Kripto paralar, Web3 ve Ağ Devletleri; teknoloji şirketlerine Amerika'nın (veya diğer devletlerin) menkul kıymetler yasalarından, merkez bankalarından ve vergi kurumlarından kaçmak için bir "düzenleyici arbitraj" (regulatory arbitrage) fırsatı sunar.
- Hareket, her bireyi "minyatür bir risk sermayedarı" yapmayı vadederken, aslında ultra zengin elitlerin kendi çıkarlarına uygun, rekabetin olmadığı "mavi okyanuslar" (blue oceans - yeni serbest piyasa sınırları) yaratma çabasıdır.

4. Kriptografik Hakikat ve Algoritmik Mutlakiyetçilik

Ağ Devletlerinde geleneksel hukuk, mahkemeler ve bürokrasinin yerini blokzincir üzerindeki "Akıllı Sözleşmeler" (Smart Contracts) ve kriptografik kanıtlar alır. Balaji Srinivasan, mevcut küresel güç savaşını "Üç Kutuplu Bir Dünya" olarak tanımlar:

- **NYT (Katedral/Geleneksel Medya):** İlerlemeci konsensüs ve yozlaşmış demokratik bürokrasiyi temsil eden "kağıt kuşağı".
- **CCP (Çin Komünist Partisi):** Merkezi devlet kontrolü ve totaliter yapay zekayı temsil eden "parti".
- **BTC (Bitcoin/Kripto Ağı):** Çıkış hakkına ve "matematiğe" dayanan, sansürülenemez merkeziyetsiz gücü (Ağ Devleti) temsil eden kutup. Bu vizyonda, kriptografi siyasi yozlaşmayı bitirecek bir "hakikat motoru" (truth engine) olarak kutsanır.

5. Gerçek Dünyadaki Tezahürleri: Seasteading ve Sözleşmeli Şehirler (Charter Cities)

Bu teoriler, Küresel Güney'de ve hukuki gri alanlarda (interstitial spaces) gerçek dünya deneylerine dönüştürülmektedir:

- **Próspera (Honduras):** Honduras'ta kurulan bu "sözleşmeli şehir" (ZEDE), kendi özel yasalarına ve kripto ekonomisine sahiptir. Devletin yeni sol-merkez hükümeti bu projeyi iptal etmeye çalıştığında, Próspera küresel uluslararası ticaret

anlaşmalarını (ISDS) kullanarak tülkeyi dava etmiş ve milyarlarca dolarlık tazminat tehdidiyle egemenliğini savunmuştur.

- **Vitalia ve Zuzalu:** Ethereum'un kurucusu Vitalik Buterin'in Karadađ' da denediği Zuzalu "pop-up (geçici) şehir" ve Honduras'taki Próspera bölgesinde kurulan Vitalia. Vitalia, geleneksel tıbbın bürokrasisinden ve FDA kurallarından kaçarak "ölümü isteğe bağlı kılmak" (hayat uzatma ve biyo-korsanlık) amacıyla radikal tıbbi deneyler yapmayı hedefleyen bir ağ devleti düğümüdür.
- **Praxis:** Doğrudan estetieğe, Batı medeniyetine, "güçlü liderliğe" odaklanan ve açıkça neo-faşist/alternatif sağ alt kültürlerle bağları olduğu eleştirisi alan elitist bir sözleşmeli şehir projesidir.

6. Eleştiriler ve Distopik Çıkmazlar

Ağ Devletleri ve Kripto-Egemenlik kavramları çok sert sosyolojik ve politik eleştirilere maruz kalmaktadır:

- **Yeni-Sömürgecilik (Neo-Colonialism) ve Tekno-Feodalizm:** Eleştirmenler, bu projeleri Silikon Vadisi elitlerinin zenginliklerini korumak için tasarladıkları bir "teknö-sömürgecilik" (techno-colonialism) olarak nitelendirir. Honduras, Afrika veya Pasifik adaları gibi Küresel Güney'in kırılgan bölgelerindeki toprakları ve kaynakları yerel halkları dışlayarak ele geçiren "kripto-parazit" bir yapı olarak görülürler.
- **Eşsitsizliğin Derinleşmesi:** Ethereum'un kurucusu Vitalik Buterin bile hareketin içinden biri olarak, Ağ Devletleri'nin sadece fiziksel olarak taşınabilecek kadar zengin ve yetenekli elitler için bir kaçış yolu sunduğunu, sosyoekonomik merdivenin altındakileri geride bıraktığını itiraf ederek, projenin demokratik yönetişimden yoksun olduğunu belirtmişdir.
- **Hiperstisyon ve Tarikatlaşma:** Ağ devleti savunucuları, kendi yarattıkları sahte değerlemelere inanan, sürekli olarak yatırımcıları fonlamak için sahte vizyonlar ("uçan arabalar", "ölümsüzlük") satan bir "finansal tarikat" (financial cult) olarak eleştirilir. Gerçek bir toplum yaratmak yerine, "MIş gibi yapana kadar başa" (fake it till you make it) zihniyetini teknolojik bir fetişizme dönüştürürler.

Kripto-Egemenlik ve Ağ Devletleri, geleneksel demokrasinin sorunlarını çözmek yerine ondan tamamen kaçmayı (exit) öneren; vatandaşlığı bir "hisse senedi" ve devleti de kâr amacı güden bir "start-up" olarak yeniden tanımlayan; teknoloji zenginlerinin sınırsız bir kapitalist ütopya kurma çabasıdır. Ancak bu vizyon, pratikte yoksulları dışlayan, yerel toplumların kaynaklarını sömüren ve her şeyin blokzincir algoritmalarıyla belirlendiği yeni bir "**teknö-feodalist otoriterlik**" tehlikesini barındırmaktadır.

ALGORİTMİK MUTLAKİYET

yasa artık koddur, yargıç artık modeldir

- **Tanıtım:** Yönetimin, kanunların ve yargının, kusurlu insan iradesi yerine tamamen kodlara ve algoritmalara (örn. akıllı sözleşmeler) devredilmesidir.
- **Değerlendirme:** "İnsan hatası" kavramını ortadan kaldırmak için toplumun bir yazılım sistemi gibi hatasız işletilmesini savunur. Kodun nihai yasa olduğu, mutlak ve merkezizsiz bir kontrol sistemidir.
- **Eleştiriler:** Algoritmalar nötr değildir, onları kodlayanların ön yargılarını taşır. İnsani empatiyi, bağlamı ve demokratik müzakere şansını yok ederek, hesap verilemez, totaliter bir "kod Leviathan'ı" yaratır.

Algoritmik Mutlakiyetçilik, yönetimin, hukukun ve insan iradesinin tamamen otomatikleştirilmiş protokollere, özellikle de "kod kanundur" (code is law) mantığına devredilmesini savunan ve insan inisiyatifini ortadan kaldıran radikal bir teknopolitik kavramdır. Bu anlayış, Ağ Devletleri (Network States), Neo-Reaksiyoner (NRx) akımlar ve Simülasyon Teolojisi gibi teknolojik egemenlik hedefleriyle iç içe geçerek toplumsal düzenin algoritmik sistemler üzerinden mutlak ve kusursuz bir şekilde yönetilebileceği inancına dayanır.

Algoritmik Mutlakiyetçilik eksenindeki felsefi ve politik tartışmalar şu temel başlıklar altında derinleşmektedir:

1. Yeni "Leviathan" Olarak Ağ ve Hakikat Makinesi

Tarihsel olarak insan kitlelerini bir arada tutan ve bireyin üzerindeki en büyük otorite ("Leviathan") uzun süre boyunca "Tanrı" olmuştur; aydınlanma sonrasında ise bu rolü "Ulus-Devlet" devralmıştır. Ancak bu akımın savunucularına göre, 21. yüzyılın başlarından itibaren bu iki otoriteyi de yıkarak yerini alacak yeni bir Leviathan ortaya çıkmıştır: **Ağ (The Network)**.

Özellikle 2009'da blokzincir (blockchain) teknolojisinin icadıyla birlikte sistem, Kilise'nin veya Devletin manipüle edebileceği bir anlatı yerine, zaman damgalı ve **değiştirilemez bir**

tarihsel kayıt ve bir "hakikat kâhini" (truth oracle) olarak işlev görmeye başlamıştır. Kodun nihai gerçekliği temsil ettiği bu "Simülasyon Teolojisi" vizyonu, teknolojiyi her şeyi bilen (omniscient) ve her şeye gücü yeten (omnipotent) yeni bir Leviathan'a dönüştürür.

2. Üç Kutuplu Dünya (Tri-Polar World) ve Kriptografik Güç

Ağ Devleti kavramının da öncüsü olan Balaji Srinivasan gibi yatırımcı-filozofların görüşlerine göre, mevcut dünya düzeni algoritmik ve ideolojik bir savaşın yaşandığı **"Üç Kutuplu Bir Dünya"ya** doğru evrilmiştir:

- **NYT (Katedral / Eski Düzen):** İlerlemeci konsensüsü, bürokrasiyi ve geleneksel medya ile akademik kurumları (The New York Times sembolüyle) temsil eder.
- **CCP (Çin Komünist Partisi):** Merkezi devlet kontrolünü, totaliter yapay zekayı ve yukarıdan aşağıya işleyen sosyal kredi algoritmalarını temsil eder.
- **BTC (Kriptografik Ağ / Bitcoin):** Algoritmik mutlaketçiliğin idealize ettiği; matematik, kriptografi ve "çıkış" (exit) hakkı üzerinden egemenlik kuran merkezizsiz gücü temsil eder.

3. "Ses"in İptali ve Kriptografik Komuta Zinciri

Algoritmik Mutlakyetçilikte, geleneksel demokrasilerdeki "ses" (voice) hakkı—yani oy verme, tartışma ve müzakere etme—tamamen işlevsiz ve zaman kaybı olarak görülür. Bir topluluğun temel kuralı veya "tek emri" (one commandment), **akıllı sözleşmelerin (smart contracts) içine "sert kodları" (hard-coded) ve bu durum demokratik müzakereye hiçbir açık kapı bırakmaz.**

Siyasi egemenlik, bir bilgisayar bilimcisinin "sadece kuralları koyarsınız ve mekanizmanız onları izler" mantığıyla çalışan, tamamen teknologların elindeki bir **"kriptografik komuta zincirine"** indirgenir. Memnuniyetsiz bireylerin tek hakkı, algoritmayı değiştirmeye çalışmak değil, sistemi terk edip başka bir algoritmanın egemenliğine girmek, yani "çıkış" (exit) yapmaktır.

4. Eleştiriler: İnsan-Sonrası Denge (Post-Human Equilibrium) ve Distopya

Bu kavram felsefeciler ve sosyologlar tarafından sert bir şekilde eleştirilmektedir:

- **İnsanlığın Yutulması:** İnternetin ve sosyal ağların toplumun korelasyon mesafesini genişletmesiyle birlikte, insanlığın, birey olarak kimsenin niyet etmediği kör bir **"insan-sonrası dengeye" (post-human equilibrium)** doğru çekildiği uyarısı yapılır.

Tarım devriminin avcı-toplayıcı insanı yok etmesi gibi, bu yeni "algoritmik makine" de kendi kurallarını dayatarak insan iradesini yutacaktır.

- **Ahlaki Yanılsama:** Kararlı bir ivmeci (accelerationist) veya algoritmik mutlakiyetçilik savunucusu, bu makineleşmiş düzene boyun eğmiş durumdadır. Onlar için insani değerler, adalet veya merhamet, ahlaki olmayan Darwinci süreçlerin "yanılsamalı yan ürünleri" (**illusory byproducts**) olarak değersizleştirilir.
- **Tekno-Fetişizm ve Güvensizlik Politikası:** Sistemi tamamen kodlara teslim etme arzusu, Web3 ve kripto ekosistemlerinin "güvensiz siyaset" (trustless politics) fantezisini ve irrasyonel beklentilerini fetişleştirmek olarak nitelendirilir. İnsan hatasından kaçış vaadi, gerçekte silikon vadisi elitlerinin, algoritmaların arkasındaki asıl karar vericiler (yazılımcılar ve girişim sermayedarları) olarak kendi önyargılarını ve çıkarlarını "kodun nesnellığı" maskesi altında topluma dayattığı yeni bir totaliterliğe kapı aralar.

Sonuç olarak Algoritmik Mutlakiyetçilik, kusurlu insan kararlarını ve demokratik süreçleri ortadan kaldırıp toplumu matematiksel bir kesinlikle yönetme ütopyası sunarken; eleştirmenlere göre insanı, insani esneklik ve empatiden yoksun, bağlamı okuyamayan devasa bir kod diktatörlüğünün (Kod Leviathan'ı) kölesi haline getirme tehlikesi taşımaktadır.

D. Sosyolojik ve Ekolojik Yıkım Akımları

13 · DARK ECOLOGY

KARANLIK EKOLOJİ

doğa ölmedi, doğa hiç var olmadı

- **Tanıtım:** Timothy Morton tarafından geliştirilen; doğayı uyumlu, güzel ve insandan ayrı, romantik bir arka plan olarak görmeyi reddeden felsefedir.
- **Değerlendirme:** "Nesne Yönelimli Ontoloji"ye (OOO) dayanır. İnsan, plastik, radyoaktif atık veya küresel ısınma gibi "hiper-nesnelerin" tamamı aynı ontolojik düzlemedir. İnsanların doğanın "dışında" olmadığını, tam tersine bu karanlık, tuhaf ve toksik karmaşanın içine hapsediğini savunur.
- **Eleştiriler:** "Ontolojik düzleşme" (her şeyi eşit birer nesne olarak görme) nedeniyle etik bir düzleşmeye neden olduğu söylenir. Bir su aygırı ile bir ampulü eşit düzeyde

göürseniz, ekolojik yıkıma karşı nasıl ahlaki bir eylem üretebilirsiniz? Bu nedenle apolitik olmakla ve estetik bir pasifizm yaratmakla suçlanır.

Karanlık Ekoloji (Dark Ecology), felsefeci ve edebiyat kuramcısı Timothy Morton tarafından geliştirilmiş, insan ile doğa, özne ile nesne arasındaki sınırları ortadan kaldırmayı hedefleyen ve doğayı romantize eden geleneksel çevreciliği reddeden radikal bir ekolojik düşünce akımıdır. İlk olarak 2007 tarihli *Ecology without Nature* kitabında formüle edilen ve 2016 tarihli *Karanlık Ekoloji* kitabıyla genişletilen bu kavram, Neolitik Çağ'dan bu yana sorgulanmadan işletilen "tarımsal lojistik" (agrilogistics) programının yarattığı ekolojik krizin izini sürer.

Karanlık Ekoloji, felsefe, antropoloji, edebiyat, ekoloji ve biyolojiyi bir araya getirerek insan dışı varlıklarla olan bağlarımızı yeniden kurgulamayı amaçlar. Bu akım etrafındaki tartışmaları, teorik dayanakları ve yöneltilen eleştirileri şu temel eksenlerde toplayabiliriz:

1. Doğanın Romantizminin Reddi ve "Tuhafılık" (Weirdness)

Geleneksel çevrecilik, doğayı insanlardan ayrı, uyumlu, saf ve bozulmamış bir "arka plan" veya kurtarılması gereken bir "cennet" olarak kurgular. Karanlık Ekoloji ise bu "doğa" kavramının, aslında insan ve insan-dışı yaşam arasındaki karmaşık bağları gizleyen kültürel bir kurgu olduğunu savunur. İnsanın doğanın "dışında" olmadığını, tam tersine onun içinde derinden dolanık (entangled) olduğunu belirtir. Bu nedenle mükemmel uyum ve saflık gibi rahatlatıcı estetikleri terk etmemiz; bunun yerine ekolojik dolanıklığın getirdiği varoluşsal huzursuzluğu, kaosu ve "karanlığı" dürüstçe kucaklamamız gerektiğini öne sürer. Bu anlayış, doğanın yıkıcı, ürkütücü ve tekinsiz yüzüyle (ölüm, çürütme, radyasyon, mikroplastikler vb.) de yüzleşmeyi gerektirir.

2. Nesne Yönelimli Ontoloji (OOO) ve Düz Ontoloji (Flat Ontology)

Karanlık Ekolojinin felsefi temeli Nesne Yönelimli Ontoloji'ye (Object-Oriented Ontology - OOO) dayanır. Bu felsefe, dünyadaki tüm varlıkların (insanlar, gergedanlar, orkideler, amipler, yapay zeka, hatta bir plastik bardak veya plutonyum) eşit ontolojik düzlemde yer aldığını savunan "düz bir ontoloji" sunar. Morton'a göre insan, hiyerarşinin zirvesinde (antropocentrizm) olmadığı gibi, doğa da insanın üzerinde veya ona eşit yüce bir bütün (biyocentrizm) değildir. Karanlık Ekoloji, hem insan-merkezci hem de yaşam-merkezci (biyocentrik) dünya görüşlerini eleştirir. Hiçbir nesne bir diğerinden ontolojik olarak daha değerli veya daha "gerçek" değildir.

3. Ekognoz (Ecognosis) ve Karanlık Duygusal Evreler

Morton, ekolojik gerçekliğin kavranması sürecini "ekognoz" (ekolojik farkındalık) olarak adlandırır. Bu farkındalık, "doğa, yaşam, insan, şimdi" gibi normatif kavramları dekonstrükte ederek zihnimizi yönlendirir. Ekolojik yıkımla yüzleşme süreci üç duygusal evreden geçer:

- **Tekinsizlik (The Uncanny):** "Dışarı" sandığımız şeyin aslında "içeri" olduğu, insan dışı sistemlerin günlük hayatımıza her an nüfuz ettiği gerçeğiyle yüzleşme.
- **Trajik Melankoli ve Depresyon:** Çevremizi saran ve bize nüfuz eden varlıklarla olan ayrılmaz birlikteliğimizi ve ekolojik yıkımdaki rolümüzü fark etmenin yarattığı karanlık, suçluluk ve dehşet hissi.
- **Anarşik Komedi:** Melankolinin paradoksal bir şekilde, doğanın doğruluklarını ve duygusal gerçeklerini romantize etmeden kabullenen oyunbaz, neşeli ve "anarşik, komik bir müşterek varoluş" hissine dönüşmesi.

4. Karanlık Ekoloji'ye Yöneltilen Radikal Eleştiriler

Sunduğu yenilikçi perspektiflere rağmen Karanlık Ekoloji, bilhassa OOO'ya yaslanması sebebiyle, etik, politik ve sosyolojik açılardan çok sert eleştirilere maruz kalmaktadır:

- **Etik Düzleşme (Ethical Flattening) ve Eylem Çıkması:** Akıma yöneltilen en büyük eleştiri, ontolojik hiyerarşileri düzleştirmenin "etik bir pusulayı" yok ettiği'dir. Yogi Hendlin gibi eleştirmenler, "Tüm yaşam formları ve nesnelere aynı seviyede 'deneyim' ve ontolojik eşitliğe sahipse, bir hayvan türünün yok olmasını yerel bir fast-food restoranının kapanmasından daha fazla umursamak için hiçbir neden kalmaz" diyerek bu felsefenin etik bir düzleşmeye (ethical flattening) yol açtığını vurgular. Ekolojik bir kriz anında (felsefi bir trolleybus probleminde) bir hayvanın hayatının bir ampulden daha değerli olduğuna karar vermek için hiçbir çerçeve sunmaz.
- **Estetik Bir Pasifizm ve Failin Kaybı:** Karanlık Ekolojinin insanı salt diğer nesnelere bir arada, şaşkınlık içinde var olan pasif bir öge konumuna indirmediği belirtilir. Derin Ekoloji öznenin aktif müdahalesini savunurken, Karanlık Ekolojinin "estetik bir praksis" (aesthetic praxis) olduğu ve insanları karmaşık nesnelere dünyasında pasif, müdahale etmeyen, seyirci bir konuma yönlendirdiği, böylece bireyin fail statüsünü (agency) elinden aldığı eleştirisi yapılır.
- **Antropomorfizm ve Yeni Bir Subjektivizmin Dirilişi:** Akım, nesnelere hiyerarşiden kurtarmayı hedeflerken, insan dilini ve özelliklerini cansız varlıklara atfederek (dağların düşünmesi, taşların konuşması, vb.) aslında istemeden de olsa insanlığı

merkezliğini güçlendirir. Lemke gibi yazarlar, OOO'nun özne-nesne dualizmini kırma vaadinin sadece "yeniden canlandırılmış bir sübjektivizm" (revived form of subjectivism) biçimiyle sonuçlandığını iddia eder.

- **Proto-Faşizm Suçlaması:** Bazı akademisyenler (Casero ve Urabayen), Karanlık Ekolojinin temelinde dışlayıcı ve "sefil bir Lovecraftvari (proto-faşist) zemin" yattığını iddia edecek kadar ileri giderek akımı sert bir dille kınamıştır.
- **Umutsuzluğu Körtiklemesi:** Boulton'un belirttiği gibi, iklim krizini tüm karanlığıyla, "korkutucu" bir boyutta ve insan umudunu yıkacak şekilde tasvir etmesi, bazıları tarafından felaket tellallığı (doomerism) yapmakla ve insanları iklim eylemsizliğine sürüklemekle eleştirilmektedir.

Karanlık Ekoloji; doğayı kurtarılacak masum ve yeşil bir arka plan olmaktan çıkarıp, insanın plastik, radyoaktif atık ve diğer biyolojik-abiyotik tüm unsurlarla aynı düzlemde çamura bulandığı, ayrılmaz bir karanlık ağ (mesh) modeli sunar. İnsana kibirini bir kenara bırakmayı ve ekolojik yıkımın getirdiği melankoliyi yaşamayı öğütler. Ancak bu radikal "düz ontoloji", ahlaki bir hiyerarşi kurmayı reddettiği için, iklim krizine karşı nasıl politik veya etik bir eylem üretilbileceği konusunda cevapsız kalmakla ve apolitik, edilgen bir estetik yaratmakla eleştirilmektedir.

POST-SİVİLİZASYON

uygarlığın ötesinde, yabanî bir gelecek

- **Tanıtım:** Medeniyetin çöküşünü kaçınılmaz bir gerçek (veya fırsat) olarak kabul edip, sonrasında ne olacağına odaklanan anarşist bir harekettir.
- **Değerlendirme:** İkel hayata geri dönmeyi savunan primitivizmi reddeder. Bunun yerine, çöken medeniyetin enkazını (güneş panelleri, hurdalar) yeniden dönüştürerek hiyerarşisiz, kendi kendine yeten bir "çöpçü toplumu" kurmayı hedefler.
- **Eleştiriler:** Çöküşü romantize ettiği için eleştirilir. Modern tıbbın, altyapının ve hukukun çöküşünün milyarlarca insanın ölümü ve büyük acılar anlamına geldiği gerçeğini distopik/ütopik bir "DIY" (Kendin Yap) estetiğiyle örtbas etmekle suçlanır.

Post-Sivilizasyon (Post-Civ), medeniyetin çökeceğini kaçınılmaz bir veri olarak kabul edip, bu çöküşün ardından neyin nasıl inşa edileceğine odaklanan radikal bir anarşist ve ekolojik düşünce akımıdır. Ne tarım öncesi ilkel döneme dönmeyi (primitivizm) ne de mevcut moderniteyi ve endüstriyel kapitalizmi savunur.

Post-Civ kavramı etrafındaki felsefi ve teorik tartışmalar şu temel eksenlerde şekillenmektedir:

1. "Tarımsal Lojistik" (Agrilogistics) Eleştirisi ve Medeniyetin Bir Metakriz Olması

Post-Civ felsefesi, Timothy Morton'un "Karanlık Ekoloji" (Dark Ecology) teorisıyla yakından ilişkilidir ve tarım devrimiyle başlayan medeniyet projesinin tamamını bir "metakriz" (krizlerin krizi) olarak değerlendirir. Bu krizin temelinde "tarımsal lojistik" (agrilogistics) adı verilen mantık yatar; bu mantık, dünyadaki her şeyi sadece yönetilecek bir "tarla" veya kaynak olarak görür ve sistemin içinden "doğayı" ya da insanın kontrol edemediği "anlamsızlıkları" söküp atmaya çalışır. Post-Civ, doğa üzerinde kurulan bu ustalık ve tahakküm hevesinin durdurulması çağrısında bulunur. İnsanlığın, medeniyetin sunduğu "geçici sığınağa" (ephemeral refuge) bel bağlamadan, diğer türlerle yeni bir bir arada yaşama (coexistence) ve dünyayı "yeniden yabanileştirme" (rewilding) pratiğine geçmesi gerektiğini savunur.

2. Primitivizmin Reddi ve "Çöpçü Toplumu" (Scavenger Society)

Post-Sivilizasyon, doğaya dönüşü savunan anarho-primitivizmden net bir şekilde ayrılır. Primitivizm, tarım öncesi avcı-toplayıcı döneme geri dönmeyi tek kurtuluş olarak görürken, Post-Civ savunucuları bilimin, alet yapımının ve elektriğin faydalarını tamamen çöpe atmanın hem imkansız hem de gereksiz olduğunu öne sürer.

Bunun yerine Post-Civ, medeniyetin enkazını (hurda metal, güneş panelleri, eski yazılımlar) geri dönüştürerek hiyerarşisiz bir "çöpçü toplumu" (scavenger society) kurmayı hedefler. Endüstriyel teknoloji tabanını ve devleti reddederken, çöken dünyadan geriye kalan işe yarar parçaların üzerine yeni bir yaşam inşa etmeyi planlar. Akımın mottosu genellikle "İhtiyacın olanı al, geri kalanını kompost yap" şeklindedir.

3. Biyolojik Sınırların Aşılması: Ksenofeminizm ve Bedensel Otonomi

Post-Sivilizasyon kavramı, sadece ekolojik ve ekonomik bir çöküş senaryosu değil, aynı zamanda beden ve biyolojinin de yeniden tanımlandığı bir gelecek tahayyülüdür. Bu yönüyle Ksenofeminizm (Xenofeminism) ve Genetik Anarşizm akımlarıyla kesişir. Bedenin bizzat bir politik mücadele alanı olarak görüldüğü bu vizyonda, biyolojik kategorilerin artık evrimsel tarih tarafından sabitlenmediği, aksine kasıtlı bir mühendisliğe (intentional

engineering) tabii olduğu bir "post-sivilizasyon" geleceği öne sürülür. İnsanlar, çöken merkezi kurumların ardından sadece tarlalarını veya güneş panellerini değil, kendi genetik ve hormonal gerçekliklerini de "hackleyerek" medeniyet sonrası bedeni inşa edeceklerdir.

4. Düşünülemez Olanı Kucaklamak ve Distopik Eleştiriler

Post-Civ, mevcut sıkışmışlıktan ve şimdiki zamanın "atlamış/bozuk plağından" (skipped groove) kurtulmak için, günümüz perspektifinden bakıldığında "düşünülemez" (unthinkable) olan, sanata ve hatta "anlamsızlığa" (nonsense) yönelen bir gelecek vizyonu kurgular.

Ancak akım, özellikle uygulanabilirliği ve romantik distopyacılığı açısından eleştirilmektedir:

- **Çöktüşün Romantize Edilmesi:** Devletin, endüstriyel tarımın ve modern tıbbın çöktüşü, milyarlarca insanın açlık, susuzluk ve hastalıktan ölmesi anlamına gelecektir. Eleştirilenler, Post-Civ hareketini bu devasa ve trajik insan kıyımını, hurdalıklardan güneş paneli toplanan, "Kendin Yap" (DIY) estetiğine sahip neşeli bir anarşist maceraymış gibi romantize etmekle suçlar.
- **Sürdürülemez Parazitizm:** Bir "çöpçü toplumu" var olabilmek için geçmiş medeniyetin ürettiği (ve ancak küresel sömürü ağlarıyla var edilebilmiş) ileri teknoloji enkazına (plastik, silikon, metaller) muhtaçtır. Medeniyetin çöktüğü bir dünyada, bu hazır kaynaklar tükendiğinde çöpçü toplumunun eski medeniyete bir "parazit" gibi bağımlı olan modelinin nasıl ayakta kalacağı meçhuldür.

Post-Sivilizasyon, medeniyeti onarılması gereken bir hata değil, aşılması gereken bir "metakriz" olarak görür. İnsanlığın hayatta kalışını; endüstriyel çöktüşün kalıntıları üzerinde şekillenen, devletin olmadığı, doğanın yeniden yabanileştiği ve beden sınırlarının bükülebildiği hiyerarşisiz bir "enkaz/çöpçü" ekolojisinde aramaktadır.

15 · EXTROPIANISM

EKSTROPİANİZM

entropiye karşı sonsuz yükseliş

- **Tanıtım:** İnsan potansiyelini, zekasını ve ömrünü bilim ve teknoloji aracılığıyla sonsuza dek genişletmeyi amaçlayan eski bir transhümanist felsefedir.

- **Değerlendirme:** Biyolojik ölümü, tedavi edilebilir teknik bir sorun olarak görür. Evrenin ısı ölümüne (entropiye) karşı insan zekasının sonsuz gelişimini bir kozmik direniş olarak konumlandırır.
- **Eleştiriler:** Aşırı bireyciliği ve teknolojik kibre sahip olmasıyla e/acc ile aynı eleştirileri paylaşır. Sınırlı gezegen kaynaklarını ve bu teknolojilere yalnızca ultra zenginlerin erişebileceği gerçeğini görmezden gelen "kibirli bir fantezi" olarak görülür.

Ekstropianizm, insan zekasını, yaşam süresini ve potansiyelini bilim ve teknoloji aracılığıyla sürekli olarak artırmayı hedefleyen, transhümanizmin en eski ve en proaktif kollarından biridir. Ekstropianizm; tıpkı çağdaş transhümanizm gibi teknolojik gelişimi kısıtlamaya yönelik her türlü çabaya şiddetle direnen ve ilerlemenin mutlak değerini vurgulayan eski bir Silikon Vadisi alt kültürüdür.

Kavram etrafındaki felsefi, teknolojik ve politik tartışmalar şu temel eksenlerde şekillenmektedir:

1. "Entropi"ye Karşı "Ekstropi": Sınırsız Büyüme

Ekstropianizm kelimesi, evrendeki düzensizliğe, bozulmaya ve ısı ölümüne işaret eden termodinamik bir yasa olan "entropi"nin tam zıttı olarak kurgulanmıştır. 1980'lerin sonunda filozof Max More tarafından kurulan bu akım, yaşamın ve zekanın evrendeki düzensizliğe (entropiye) karşı sürekli bir direniş (ekstropi) halinde olması gerektiğini savunur. Akımın temel felsefesi "sınırsız genişleme" (infinite expansion) üzerine kuruludur. Ekstropianlar, insanlığın Dünya gezegeniyle sınırlı kalamayacağını, kozmosa yayılması ve evrenin kaynaklarını zekayı çoğaltmak için kullanması gerektiğini iddia ederler.

2. İnsan Gelişimi İçin Bir Araç Olarak Yapay Zeka

Ekstropianizm ile Etkin İvmecilik (e/acc) ve Sağ-İvmecilik (R/Acc) arasında yapay zekaya (AI) bakış açısı bakımından çok kritik bir ayrım bulunmaktadır. Sağ-ivmecilik yapay zekayı "insanın çözülüşü/yok oluşu" (dissolution of the human) olarak görürken, e/acc insanlığın yok olması pahasına bile olsa yapay zekanın sınırsızca hızlandırılmasını hedefler. Buna karşın **Ekstropianizm, yapay zekayı insan doğasını aşmak (transhümanizm) ve "insan potansiyelini geliştirmek" (human enhancement) için kullanılacak bir araç olarak görür.** Yani Ekstropianizmde teknoloji, insanı yok edecek özerk bir tanrı değil, insanı (post-hüman/insan ötesi) bir tanrıya dönüştürecek bir protezdir. Biyolojik ölüm de aşılması gereken teknik bir problem olarak değerlendirilir (*Krionik dondurma, zihin yükleme/mind uploading gibi pratikler bu akımın merkezindedir*).

3. Etkin İvmeciliğin (e/acc) Entelektüel Kökeni

Bugün Silikon Vadisi'nde Marc Andreessen gibi milyarderlerin savunduğu Etkin İvmecilik (e/acc) hareketinin entelektüel kökleri, doğrudan bu eski Ekstropian ve transhümanist alt kültürlerle dayanmaktadır. Ekstropianizmin teknolojik gelişime vurulacak her türlü prangaya (devlet regülasyonları, etik kurullar, biyo-muhafazakarlık) karşı gösterdiği eski direnç, bugün e/acc'ın "yavaşlamacılara" (doomers/decels) karşı açtığı savaşta yeniden vücut bulmuştur.

4. Eleştiriler ve Sosyolojik Çıkmazlar

Ekstropianizme (ve onun mirasını devralan e/acc gibi akımlara) yöneltilen eleştiriler genellikle şu noktalarda yoğunlaşır:

- **Teknolojik Kibir ve Ekolojik Körlük:** Ekstropianizmin "sınırsız genişleme" fantezisi, gezegenin ekolojik ve biyofiziksel sınırlarını tamamen görmezden gelmekle eleştirilir. Evreni ele geçirme arzusu, dünyadaki mevcut ekolojik yıkımı (iklim krizi, kaynak tükenmesi) çözmek yerine ondan bir "kaçış" fantezisi olarak işlev görür.
- **Aşırı Bireycilik ve Elitizm (Dış Bağlam):** Ekstropianizmin kökleri sağ-liberteryenizme dayanır. Zihni bilgisayara yüklemek, genetik olarak kusursuzlaşmak veya krionik tüplerde dondurulmak devasa maliyetler gerektirir. Eleştirmenlere göre bu durum, teknolojinin insanlığı kurtarmasından ziyade, yalnızca Silikon Vadisi elitlerinin ve ultra zenginlerin kendilerini ayrı bir "süper-tür" (post-human) olarak biyolojik ve sınıfsal bağlamda izole etmelerine (teknö-öjeni) yol açacaktır.
- **Regülasyon Karşıtlığının Tehlikesi:** Teknolojinin kısıtlanmasına gösterilen katı direnç, toplumun refahını serbest piyasanın insafına terk etmekle ve yapay zeka/biyoteknoloji gibi varoluşsal riskler taşıyan alanlarda insanlığı savunmasız bırakmakla suçlanır.

Ekstropianizm, insanı biyolojik kaderinden, yaşlanmadan ve ölümden kurtarmayı vadeden, günümüzün Etkin İvmecilik (e/acc) ve Silikon Vadisi tekno-optimizminin tohumlarını atan, yapay zekayı ve teknolojiyi insan zekasının evrensel genişlemesi için bir araç olarak gören radikal ve hiper-iyimser bir felsefedir. Ancak bu vizyon, gezegenin sınırlarını ve sosyoekonomik eşitsizlikleri yok sayan "kibirli bir elit fantezisi" olmakla eleştirilmektedir.

Sonuç: Bu akımların tamamı (hiperstisyonel kurgulardan e/acc'ın termodinamik takıntılarına, karanlık ekolojiden efilizmin yaşam inkârına kadar) Aydınlanma insanının (Hümanizmin) merkeze alındığı dünya görüşünün çöküşünü işaret eder. Teknolojinin veya doğanın insan iradesini aşan otonom güçler haline gelmesiyle birlikte, bu felsefeler insanı ya makinenin gelişimine kurban edilecek bir aracı ya da yok olması gereken hastalıklı bir biyolojik kaza olarak konumlandırmaktadır.